

SLOBODA IZRAŽAVANJA I MEDIJSKE SLOBODE U SRBIJI

U PROCESU
EU INTEGRACIJA

Autori:

Ivana Teofilović, Teodora Zahirović, Maja Stojanović, Dragan Popović

Ova analiza izrađena je u okviru projekta "Intersektorsko umrežavanje za medijske slobode u Srbiji" koji su sprovele Građanske inicijative u okviru Međusektorske grupe za slobodu izražavanja i medija NKEU. Projekat je finansiran od strane Fondacije za otvoreno društvo Srbija. Stavovi i mišljenja izneti u ovoj analizi ne izražavaju stavove donatora.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
UVOD	7
POGLAVLJE 5	9
POGLAVLJE 8	12
POGLAVLJE 10	15
POGLAVLJE 23	19
POGLAVLJE 28	28
POGLAVLJE 32	32
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
PRILOZI	39

SAŽETAK

Sloboda izražavanja i sloboda medija kao njen sastavni deo predstavljaju jedno od osnovnih ljudskih prava i temelj svake demokratske i pravne države.

Imajući u vidu kompleksnost i širinu slobode izražavanja Građanske inicijative prate stanje u ovoj oblasti kroz šest pregovaračkih poglavlja, smatrajući da se jedino multisektorskim pristupom mogu sagledati svi aspekti važni za očuvanje i zaštitu ovog prava. Građanske inicijative su koordinator Međusektorske podgrupe za slobodu izražavanja i medije u okviru Nacionalnog konventa o Evropskoj Uniji što je pomoglo sveobohvatnom praćenju aktivnosti i institucija i civilnog društva. Analizirani su stanje i trendovi u poglavljima 5, 8, 10, 23, 28 i 32 koji se odnose na oblast slobode izražavanja. Analiza prati napredak prema definisanim ciljevima on line alata za praćenje slobode izražavanja i medije - Matrice slobode medija. Analiza obuhvata period od usvajanja seta medijskih zakona 2014. godine do sredine septembra 2018. i oslanja se na postojeće izveštaje domaćih i međunarodnih organizacija i institucija, pravne propise i istraživačke tekstove.

Poglavlje 5 reguliše oblast javnih nabavki. Cilj praćenja ovog poglavlja odnosi se na finansiranje medija kroz javne nabavke. Brojni republički organi kao i lokalne samouprave nastavljaju praksu finansiranja medija putem javnih nabavki i na taj način zanemaruju pravila o konkursnom sufinansiranju medija i posredno vrše uticaj na uređivačku politiku. Najdrastičniji primer, opisan u analizi je slučaj državne agencije Tanjug. Konfuziju u ovoj oblasti stvaraju nejasne i sporne odredbe Zakona o javnim nabavkama koje omogućavaju širenje prakse zloupotreba. Usvajanje novog Zakona o javnim nabavkama najavljeno je za 2019. godinu iako se Vlada Republike Srbije u Akcionom planu za Poglavlje 23 obavezala da

će to uraditi tokom 2018. godine.

Ciljevi praćenja **Poglavlja 8** koje se odnosi na politiku konkurenčije su kontrola koncentracije medijskog vlasništva i konkurenčije u oblasti medija i kontrola finansiranja medija kroz davanje državne pomoći. I u ovoj oblasti primećeni su brojni problemi gde država selektivnim davanjem državne pomoći na otvoreni način diskriminiše medije koji na kritički način izveštavaju o radu njenih organa i krši pravila o zaštiti konkurenčije. Drastičan primer koji je prikazan u analizi predstavlja davanje kredita u više navrata televiziji Pink od strane Agencije za osiguranje i finansiranje izvoza. Takođe, neophodno je regulisati pitanje rada i nadležnosti Komisije za zaštitu konkurenčije. Komisija kao nezavisna institucija poseduje ovlašćenja za ispitivanje narušavanja slobodnog tržišta. Komisija nije uradila analizu sektorskog tržišta medija uz objašnjenje da za sad ne postoje zakonski uslovi da se ona sprovede.

Analiza **Poglavlja 10** koje se odnosi na informaciono društvo i medije obuhvata nezavisnost Regulatornog tela za elektronske medije, nezavisnost rada javnih servisa Srbije i Vojvodine kao i kontrolu programske sadržaja radi zaštite maloletnika i ugroženih grupa. U analizi su prikazani brojni nedostaci i nepravilnosti vezani za rad REM-a koji se odnose na njegov sastav, izbore za članove Saveta REM-a, izveštavanje tokom predizbornih kampanja za lokalne i parlamentarne izbore, kao i izbore upravnih odbora javnih servisa Srbije i Vojvodine. Takođe, problemi u radu REM-a odnose se i na kontrolu medijskog sadržaja u pogledu zaštite ljudskih prava u medijima sa nacionalnom frekvencijom., u kojima se neretko pojavljuje govor mržnje i linčkritičara vlasti. Država je i ovoj oblasti potpuno zanemarila brojne preporuke i komentare upućene od strane OEBS-a, Evropske unije, novinarskih i medijskih udruženja i organizacija civilnog društva.

Centralno poglavlje kada su u pitanju sloboda izražavanja i medija predstavlja **Poglavlje 23** koje reguliše oblast pravosuđa i osnovnih prava. Ciljevi praćenja ovog Poglavlja odnose se na zaštitu novinara, regulisanje državnog fina-

siranja medija, okončanje kontrole medija od strane države i curenje informacija iz istraga u medije. Poseban deo u ovom Poglavlju odnosi se na informisanja na manjinskim jezicima. Trend fizičkih napada, verbalnih pretnji i pritiska na novinare je u porastu od 2013. godine i dostigao je svoj vrhunac u 2017. godini. Analiza prikazuje brojne primere napada u kojima su nadležne institucije neadekvatno, veoma sporo ili nisu uopšte reagovale. Zabrinutost povodom bezbednosti novinara izrazile su pored domaćih profesionalnih udruženja, organizacija civilnog društva i mnoge međunarodne institucije naglasivši da je država Srbija u obavezi da sprovodi aktivnosti koje će doprineti efikasnijem sistemu prevencije kao i sankcionisanju izvršenih napada na novinare. Jedan od problema koji je privukao veliku pažnju javnosti u ovoj oblasti odnosi se na unapređenje normativnih i institucionalnih okvira za zaštitu slobode medija i izradu nove Medijske strategije. Celokupan proces izrade Medijske strategije koji je u toku obeležile su brojne kontraverze i netransparentnost prilikom formiranja Radne grupe za izradu strategije, isključivanja organizacija civilnog društva iz rada Radne grupe kao i neobjavljivanja nacrta strategije. Pokrenut je i novi proces, u kome nisu ispravljenje sve nepravilnosti. Ozbiljne nepravilnosti i zloupotrebe primećene su i kada je reč o konkursnom sufinansiranju medijskog sadržaja, naročito na nivou lokalnih samouprava. U analizi su prikazani brojni problematični primeri i slučajevi na koje su ukazali izveštaji novinarskih, medijskih i udruženja građana, a gde su reakcije nadležnih institucija i sankcionisanje grešaka izostali. Skoro nikakav napredak nije zabeležen ni kada je reč o punom povlačenju države iz vlasništva u medijima kao i sprečavanju neovlašćenog dostavljanja informacija iz istraga medijima. Bitno je napomenuti da je Poglavlje 23 ključno u procesu evropskih integracija, otvoreno je na samom početku i neće biti zatvoreno do kraja pregovora, a da su svi rokovi koji su bili propisani Akcionim planom za Poglavlje 23 odavno propušteni.

Poglavlje 28 reguliše oblast zaštite potrošača i zaštite zdravlja, a cilj praćenja ovog Poglavlja

odnosi se na kontrolu medija kroz finansiranje reklamnog sadržaja. Ova oblast je problematična zbog nepostojanja zakonskog okvira koji je u potpunosti reguliše. Rešenja koja postoje u Zakonu o oglašavanju iz 2016. godine odnose se samo na komercijalno oglašavanje, dok državno i političko oglašavanje nisu regulisani nijednim drugim zakonom. Savet za borbu protiv korupcije je u svom izveštaju iz 2015. godine ukazao na brojne probleme koji se tiču zloupotrebe javnog novca u cilju kontrole medija. Savet je u Izveštaju dao i svoje preporuke povodom kojih nije ništa do sada urađeno.

Nadzor finansijskih operacija regulisan je **Poglavljem 32**. U okviru ovog Poglavlja, sloboda izražavanja i medija obuhvata nadzor trošenja budžetskog novca od strane Državne revizorske institucije za finansiranje političkih partija i konkursa za sufinansiranje medija. DRI je od 2015. godine uradila reviziju 11 političkih partija i utvrdila brojne nepravilnosti, međutim, kao što to često u praksi biva, sankcije su izostale. Prilikom revizije REM-a, DRI je ukazala na određene propuste u radu. Ključne nepravilnosti nisu još uvek otklonjene, a DRI nije uradila i reviziju svrsishodnosti poslovanja.

Analiza koja je pred vama, sadrži detaljniji presek stanja i trendova kroz svih šest poglavlja, oslanjajući se na pravne propise, izveštaje, analize i druga dokumenta međunarodnih i domaćih institucija i organizacija, kao i dokumenta iz procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji. U prilozima analize nalaze se preporuke Grupe za slobodu medija, organizacija civilnog društva, novinarskih i medijskih udruženja.

uvod

Sloboda izražavanja jedno je od najstarijih ljudskih prava višestruko zaštićenih brojnim međunarodnim konvencijama. Kao takvo, ono predstavlja i temelj svake moderne demokratske države, ali i Evropske unije kao nadnacionalne tvorevine. Sloboda izražavanja je kompleksno pravo koje zahvata širok spektar društvenih odnosa i sadrži brojne pravne institute i garancije. Sloboda medija sastavni je deo ovog prava i uslov za njegovo neometano uživanje. Kontrolisani mediji koji ne poštuju etičke norme, izloženi su političkom ili ekonomskom pritisku i služe privatnim interesima pojedinaca ili grupe sprečavaju razvoj kako slobode izražavanja i celog sistema zaštite ljudskih prava, tako i same demokratske i pravne države.

Građanske inicijative (GI) prate sve aspekte slobode izražavanja u procesu evropskih integracija od samog početka. Na inicijativu GI osnovana je Međusektorska podgrupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji koja na celovit način sagledava napredak Srbije u oblasti slobode izražavanja kroz sva Poglavlja koja se ovom oblašću na bilo koji način bave¹.

Proces evropskih integracija tehnički je najlakše pratiti po već definisanim poglavljima u koja su svrstane kompletne pravne tekovine Evropske unije. Ipak, kompleksne oblasti poput slobode izražavanja (i slobode medija kao sastavnog dela ovog prava) često se prepliću i predmet su istovremene pažnje različitih pravnih normi smeštenih u raznim poglavljima. Nazivi poglavlja i fokusi koji se stavljuju u medijima, ali i u izjavama funkcionera i Srbije i Evropske unije često mogu da zavaraju i da otežaju celovito sagledavanje razvoja i napretka u oblasti slobode izražavanja. Tako je, na primer, nesporno da se veliki deo pravnih tekovina vezanih za slobodu izražavanja nalazi u Poglavlju 23 – Pravosuđe i osnovna prava. Deo tog poglavlja koji se odnosi na osnovna prava nosi i naziv sloboda izražavanja. Poglavlje 10 – Informaciono društvo i mediji, kako mu i samo ime kaže, bavi se medijima i obuhvata tehničke elemente neophodne za obezbeđivanje slobode medija i pluralizma, uključujući i neza-

visnost regulatornog tela, slobodu emitovanja i reemitovanja, ali i sadržinske elemente poput zaštite maloletnika ili zabrane govora mržnje i diskriminacije.

Fokus na ova dva poglavlja u oblasti slobode izražavanja ostavlja van vidokruga druga poglavља koja su bitna za stvaranje celovitog sistema zaštite ovog važnog ljudskog prava. Takva su poglavља koja se bave javnim nabavkama, državnom pomoći, zaštitom konkurenčije, zaštitom potrošača (u ovom slučaju konzumenata medijskih sadržaja) ili revizijom državnih finansija. I sami službenici Evropske komisije imaju ponekad tendenciju da što više upuste čitavu materiju i vežu jednu temu za jedno poglavlje, ma koliko ona široka i kompleksna bila. Građanske inicijative zagovaraju multisektorski pristup kao jedini način da se sloboda izražavanja zaštiti u svim svojim aspektima i da se kroz reformu celokupnog državnog aparata obezbedi napredak u ovoj oblasti. Zbog preglednosti materije i boljeg snalaženja, naša analiza podeljena je takođe po poglavljima, ali uz napomenu da se pojedine teme prepliću i nalaze u različitim poglavljima i da je neophodno koordinisati pregovaračke grupe koje se tim poglavljima bave. Takođe, Građanske inicijative nastaviće da zagovaraju veće uključivanje tema iz oblasti slobode izražavanja u onim poglavljima gde one nisu fokus. Zato ova analiza, pored poglavlja 23 i 10, sadrži i presek stanja i trendove u poglavljima 5, 8, 28 i 32.

Analiza koja je pred vama oslanja se na prethodni presek stanja koji su Građanske inicijative objavile 2016. pod nazivom Praćenje slobode izražavanja i medijskih sloboda u procesu EU integracija². Metodološki, napredak (ili njegovo odsustvo) prate se po definisanim ciljevima za svako poglavlje iz Matrice slobode medija³. Za ona poglavљa gde postoje akcioni planovi, prati se realizacija i tih planova, ali i onih elemenata koji eventualno nisu pokriveni planom. Aktivnosti koje je država odredila (uz saglasnost Evropske unije) kao neophodne za ispunjenje ciljeva služe kao dobar pokazatelj, ali nikako nisu jedino merilo ocene postizanja ni

1 Više o Međusektorskoj podgrupi na zvaničnom sajtu Nacionalnog konventa: <http://eukonvent.org/medusektorska-podgrupa-za-slobodu-izrazavanja-i-medije/>

2 <https://mediji.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/07/Pra%C4%87enje-slobode-izra%C5%BEavanja-i-medijskih-sloboda-u-procesu-EU-integracija.pdf>

3 <https://mediji.gradjanske.org/matrica-slobode-medija/>

pojedinačnih ni generalnih ciljeva. Uvek treba imati na umu da su pregovori o evropskim integracijama i u ovoj oblasti sredstvo za postizanje cilja, a to je obezbeđenje što višeg stepena slobode izražavanja u Srbiji.

Analiza koja je pred vama oslanja se na postojeće izveštaje međunarodnih i domaćih organizacija i institucija, analizu pravnih propisa, istraživačke tekstove novinara i organizacija, kao i na analizu medija. Radi celovitosti i lakšeg uočavanja trendova, analiza pokriva ceo period od usvajanja seta medijskih zakona 2014. do trenutka pisanja, tj. septembra 2018. Naglasak je stavljen na informacije i primere iz poslednje dve godine, radi aktuelnosti i ispitivanja eventualnih promena kada je reč o stanju medijskih sloboda i slobode izražavanja uopšte. Cilj analize je da se utvrdi stepen napretka Srbije u oblasti slobode izražavanja kroz praćenje ostvarenja postavljenih ciljeva u okviru evropskih integracija.

POGLAVLJE

5

Finansiranje medija kroz javne nabavke

Poglavlje 5 reguliše oblast javnih nabavki. Davanje novca medijima putem javnih nabavki predstavlja izigravanje smisla medijske reforme i zaobilaznje pravila o konkursnom sufinansiranju medijskih sadržaja od javnog značaja. Po mišljenju Ministarstva kulture i informisanja, jedini izuzeci kada mediji mogu da dobiju novac putem procedure javnih nabavki su prenos skupštinskih zasedanja, štampanje opštinskog/gradskog biltena i održavanje internet prezentacije lokalne samouprave⁴. Ipak, brojne lokalne samouprave, ali i republički organi nastavljaju praksu finansiranja medija putem javnih nabavki. Na ovaj način vrši se posredni uticaj na uređivačku politiku kroz prikriveno subvencionisanje medija.

Najdrastičniji slučaj je državna agencija Tanjug. Iako je ova agencija zvanično ugašena odlukom vlade još krajem 2015.⁵ godine, ona nastavlja da radi i dobija novac i druge poklone od državnih institucija. Prema istraživanju CINSA, od 31. oktobra 2015., kada je zvanično ugašena, pa do kraja 2017. agencija Tanjug dobila je od 33 državne institucije 114,4 miliona dinara⁶. Ta davanja su obavljana većinom kroz javne nabavke ili kroz direktnе dogovore bez objavlјivanja javnog poziva.

Kroz javne nabavke, Tanjug je dobio novac, između ostalog, od Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, Kancelarije za Kosovo i Metohiju, Centra beogradskih festivala, Grada Beograda, Razvojne agencije Srbije i slično. Kroz nabavke bez javnog poziva, novac su Tanjugu dali i Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija, Ministarstvo za rad, ali i javni servisi Srbije i Vojvodine. Uprava za javne nabavke dala je dozvolu ovim institucijama da sa Tanjugom zaključe direktne ugovore, bez javnog poziva. U obrazloženju, Uprava za javne nabavke navodi da ga daje „iz tehničkih,

odnosno umetničkih razloga, zbog kojih samo jedan ponuđač, u ovom slučaju novinska agencija, može izvršiti ovaj posao”⁷.

I lokalne samouprave često koriste javne nabavke kako bi izbegle konkursno finansiranje medijskih sadržaja. Kao primer može da posluži i istraživanje Fondacije Slavko Ćuruvija o medijskoj situaciji u Požarevcu. Utvrđeno je da su u 2016. godini mediji po osnovu javnih konkursa dobili 3.410.000 dinara, a po osnovu javnih nabavki čak 6.274.500 dinara⁸.

Opština Bor takođe isplaćuje značajno više novca medijima putem javnih nabavki nego putem konkursa. U budžetu za 2018. godinu, Bor je predviđeo samo 500.000 dinara za sufinansiranje medijskog sadržaja, a čak 5.300.000 dinara za emitovanje oglasa, obaveštenja u elektronskim medijima, objava u štampanim medijima i Službenom glasniku⁹. Slična situacija u ovoj opštini bila je i 2017. godine.

Grad Loznica je u 2017. godini raspisao javnu nabavku za usluge javnog informisanja nakon što je već raspodelio novac putem konkursa¹⁰. Novinarska i medijska udruženja upozorila su javno Loznicu da je ovakav način dodele novca nezakonit i da se ne može „objavlјivanje najnovijih vesti o dešavanjima u gradu“ tretirati kao predmet javne nabavke¹¹.

Koalicija medijskih i novinarskih udruženja kontinuirano je od 2015. godine upozoravala na praksu zaobilaznja javnih konkursa putem primene instituta javnih nabavki. Koalicija se obraćala ministarstvu za pojedinačne primere, a primedbe su navedene i u posebnom izveštaju o stanju projektnog sufinansiranja sadržaja od javnog interesa pod nazivom *Bela knjiga konkursnog sufinansiranja javnog interesa u sferi javnog informisanja*¹².

4 <https://www.danas.rs/drustvo/opštine-raspisuju-tendere-umesto-konkursa/>

5 Odluka o pravnim posledicama prestanka javnog preduzeća novinska agencija Tanjug, Službeni glasnik RS br. 91/2015 i 102/2015.

6 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/drzavne-institucije-tanjugu-isplatile-vise-od-114-miliona-dinara/>

7 Ibid.

8 <http://www.slavkocuruvijafondacija.rs/wp-content/uploads/2017/07/Gradske-izvestaj-Pozarevac.pdf>

9 <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/35501/koalicija-bor-da-obustavi-javnu-nabavku-za-promovisanje-rada-opštine-i-funkcionera.html>

10 [http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/31338/koalicija-loznica--u-javnoj-nabavci-nema-informisanja-ni-javnog-interesa-za-grdjane.html](http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/31338/koalicija-loznica--u-javnoj-nabavci-nema-informisanja-ni-javnog-interesa-za-gradjane.html)

11 Ibid.

12 <http://www.ndnv.org/wp-content/uploads/2016/06/BelaKnjigaWEB.pdf>

Konfuziji u oblasti javnih nabavki doprinose i nejasne odredbe Zakona o javnim nabavkama, Po analizi organizacije Transparentnost Srbija, Zakon je uspostavio trostruki režim nabavki usluga oglašavanja¹³. Iz sistema javnih nabavki izričito se izuzimaju kupovina, razvoj, produkcija ili koprodukcija radio i televizijskog programa ili vremena za emitovanje programa, ali ne i nabavka dobara, usluga ili radova koji su za ovu proizvodnju potrebni¹⁴. Takođe su izuzete i nabavke koje se sprovode radi dalje prodaje čime su izuzeti oni naručiocici koji dalje pružaju usluge na tržištu¹⁵. Drugi vidovi oglašavanja organa javne vlasti, kao što su preko štampanih medija, na bilbordima i drugim oglašnim plakatima ili na internetu, ostali su u režimu javne nabavke.

U izveštaju *Pravna analiza projektnog sufinsiranja sadržaja od interesa za javnost u Republici Srbiji*, koju je za potrebe NUNS-a uradio Miloš Stojković, kritikuje se korišćenje sistema javnih nabavki za finansiranje medijskih sadržaja kao prikriveno subvencionisanje medija koje otvara prostor nezakonitom uticaju na uređivačku politiku¹⁶. Analiza sugeriše da se u sistemu javnih nabavki ostave samo štampanje opštinskih biltena i održavanje internet prezentacija lokalnih samouprava, te pod posebnim uslovima prenos zasedanja lokalnih skupština¹⁷.

Savet za borbu protiv korupcije u *Izveštaju o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga* iz decembra 2015. godine takođe uočava brojne primere izigravanja medijskog zakonodavstva i finansiranja medija kroz sistem javnih nabavki¹⁸. Oni u svojim preporukama predlažu zakonske izmene kojima bi se sva video produkcija uvela u sistem javnih nabavki¹⁹.

I različite koalicije organizacija civilnog društva koje se bave ovom oblašću pozvale su Vladu da jasnije definiše javne nabavke u ovoj oblasti²⁰. *Alternativni izveštaj o sprovođenju Strategije za borbu protiv korupcije 2013-2018 i Akcionog plana* objavljen od strane organizacija Pravni skener i Tri tačke navodi raširenu praksu zloupotrebe javnih nabavki kako bi se prikriveno finansirali mediji mimo pravila projektnog sufinsiranja, apostrofirajući slučaj grada Pančeva²¹.

Vlada Republike Srbije obavezala se Akcionim planom za Poglavlje 23 da će u toku 2018. godine biti donet potpuno nov Zakon o javnim nabavkama. Ipak, po rečima pomoćnice ministra finansija, ovaj zakon ipak je ostavljen za 2019. godinu²². Uprkos brojnim primedbama koje su navedene u ovoj analizi i koje se kontinuirano upućuju predstavnicima Vlade već tri godine, preciziranje odnosa sadržaja od javnog interesa u sferi javnog informisanja i sistema javnih nabavki ne pominje se od strane nadležnih u Ministarstvu finansija.

13 http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Za%C4%8Darani_krug_ogla%C5%A1avanja_javnog_sektora.pdf

14 Zakon o javnim nabavkama, Službeni glasnik RS br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015, član 7. stav 1. tačka 10.

15 Zakon o javnom nabavkama, član 7. stav 1. tačka 6

16 <http://nuns.rs/sw4i/download/files/cms/attach?id=76>

17 Ibid, strana 18

18 <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/izvestaji/Izvestaji%20o%20medijima%20konacna%20verzija.pdf>

19 Ibid, strana 101.

20 Videti <http://www.nadzor.org.rs/pdf/Analiza%20ZJN%20sa%20predlozima%20za%20izmene.pdf> ili <https://mediji.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/07/Pra%C4%87enje-slobode-izra%C5%BEavanja-i-medijskih-sloboda-u-procesu-EU-integracija.pdf>

21 <http://www.acas.rs/wp-content/uploads/2016/02/Pravni-skener.pdf?pismo=lat>

22 <https://www.danas.rs/ekonomija/naredne-godine-novi-zakon-o-javnim-nabavkama/>

POGLAVLJE

8

- 1. Kontrola koncentracije medijskog vlasništva i konkurencije u oblasti medija;**
- 2. Kontrola i/ili finansiranje medija kroz davanje državne pomoći.**

Poglavlje 8 obuhvata državnu pomoć i zaštitu konkurenčije. Obe oblasti od presudnog su značaja za dalji razvoj medija i medijskih sloboda u Srbiji, jer selektivnim davanjem državne pomoći i kršenjem pravila o zaštiti konkurenčije, država može da favorizuje sebi bliske i da istovremeno diskriminiše medije koji kritički izveštavaju o radu funkcionera i institucija.

Po Zakonu o javnom informisanju i medijima, konkursno sufinansiranje medija podleže propisima o državnoj pomoći²³. Na ovaj način sva davanja medijima svrstana su u državnu pomoć, iako im cilj nije pomoć medijima, već zaštita javnog interesa u oblasti informisanja. I Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja sadrži odredbu da se ova sredstva dodeljuju po pravilima o dodeli državne pomoći²⁴.

S obzirom na ograničenja u iznosu koji mediji mogu da dobiju, ova davanja spadaju u de minimis državnu pomoć, jednu od kategorija državne pomoći (do 23 miliona dinara u periodu od 3 godine)²⁵. Po EU propisima ova pomoć ne može da se da istom pravnom licu više od 3 puta za redom. Na ovaj način mnogim medijima, posebno na lokalnu, može da bude ugroženo funkcionisanje. Sa druge strane, Komisija za kontrolu državne pomoći odobrila je Ministarstvu kulture i informisanja da pomoć televizijama ne računa kao de minimis²⁶. Na ovaj način ostali mediji su diskriminisani, a Ministarstvo je dobilo mogućnost da ionako najpopularnijim medijima dodatno pomogne sredstvima iz budžeta, što je i urađeno pred predsedničke izbore 2017²⁷.

Zakon o državnoj pomoći ne prepoznaju sufinansiranje medija kao posebnu kategoriju i tretira ga kao i bilo koju drugu pomoć. De minimis pomoć, po zakonu, ne odobrava Komisija za državnu pomoć, već sam davalac. Takođe, nema prethodne kontrole, već postoji samo

mogućnost da Komisija naknadno izvrši kontrolu na osnovu prijave ili sopstvenih saznanja. Problem sa Zakonom o državnoj pomoći je i u nedostatku jasnih sankcija za kršenje zakona. U slučaju nemenskog trošenja novca na medijskim konkursima, Komisija praktično može jedino da izvesti tužilaštvo o nepravilnostima koje je našla. Ukoliko u budućim reformama medijskog zakonodavstva ostane rešenje da je sufinansiranje medijskih sadržaja državna pomoć, trebalo bi precizirati obaveze primaoca, način izveštavanja i nadzora, ali i ojačati ovlašćenja Komisije (ili neke druge institucije koja bi taj posao radila) posebno u oblasti kažnjavanja za kršenje zakona.

U Srbiji je prisutna i praksa odobravanja povoljnih državnih kredita kao poseban oblik državne pomoći. Istraživanje CINS-a pokazalo je da je provladina televizija PINK, od 2014. do 2017. godine dobila više od 10 miliona evra kredita od Agencije za osiguranje i finansiranje izvoza (AOFI)²⁸. *U toku 2014. godine, kada je bio na listi najvećih poreskih dužnika u Srbiji, Pink je prvo dobio garanciju od AOFL-ja u iznosu do 2,5 miliona evra u korist AIK banke²⁹. Nekoliko meseci nakon toga odobren je i kredit Pinku u iznosu od 1,4 miliona evra³⁰.*

Isledećih godina nastavljena je praksa odobravanja kredita ovoj kompaniji od strane AOFL-ja. U 2015. im je odobren kredit od 3,5 miliona evra, pa zatim sličan iznos i 2016. kada im se takođe sa računa AOFL-ja uplaćuje nešto više od 9 hiljada evra pod šifrom „ostali plasmani“³¹. U martu 2017. PINK od AOFL-ja dobija još jedan kredit u iznosu od 3,2 miliona evra³². U 2018. godini PINK je prodao svoje kompanije u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori³³.

AOFL je odbio da dostavi podatke CINS-u o nameni ovih kredita i pored odluka Poverenika za zaštitu informacija od javnog značaja koji je već dva puta finansijski kaznio AOFL zbog kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama³⁴. Vlada Srbije više od 2 godine

23 Zakon o javnom informisanju i medijima, Službeni glasnik RS br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 - autentično tumačenje, član 17.

24 Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, Službeni glasnik RS br. 16/16 i 8/17, članovi 3 i 31.

25 Uredba o pravilima za dodelu državne pomoći, Službeni glasnik RS br. 13/10, 100/11, 91/12, 37/13, 97/13 i 119/14, član 95.

26 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/drzavna-pomoc-televizijama-novac-onima-bliskim-vlasti>

27 Ibid.

28 https://www.cins.rs/srpski/research_stories/article/pink-ponovo-dobio-kredit-od-aofi-ja

29 https://www.cins.rs/srpski/research_stories/article/drzava-pomogla-pinku-sa-39-miliona-evra

30 Ibid.

31 <https://www.cins.rs/news/srpski/article/pink-dobio-najmanje-sedam-miliona-evra-kredita-od-drzave>

32 https://www.cins.rs/srpski/research_stories/article/pink-ponovo-dobio-kredit-od-aofi-ja

33 <https://www.danas.rs/drustvo/vlasnici-tv-n1-kupili-pink-bih-i-pink-montengro/>

34 Ibid.

nije reagovala na zahtev Poverenika da se obezbedi izvršenje njegovih rešenja u slučaju AOFI³⁵.

I druga istraživanja potvrđuju da se novac vrlo često dodeljuje provladnim medijima, pa čak i onima koji su rekorderi u kršenju novinarskog kodeksa. Tako su dva najosuđivanija dnevna lista pred Savetom za štampu, Informer i Srpski telegraf, dobili od različitih lokalnih samouprava (uključujući Grad Beograd) više od 23 miliona dinara u toku 2016. i 2017. godine³⁶.

Komisija za zaštitu konkurenčije je nezavisna institucija koja ima ovlašćenje da ispituje svako narušavanje slobodnog tržišta, uključujući i medijsko tržište. Komisija ima i ovlašćenje da uradi sektorsku analizu nekog tržišta „u slučajevima kada kretanje cena ili druge okolnosti ukazuju na mogućnost ograničavanja, narušavanja ili sprečavanja konkurenčije“³⁷. Komisija nije do sada obavila analizu medijskog tržišta, ali je predstavnik Komisije na sednici Nacionalnog konventa za EU u aprilu 2018. najavio da će to uraditi, mada bez preciziranja rokova³⁸. Ipak, u izveštaju Savetu za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23, objavljenom u julu 2018., Komisija za zaštitu konkurenčije konstatovala je da za sada ne postoje zakonski uslovi da se sprovede sektorska analiza medijskog tržišta³⁹.

U ovom izveštaju Savetu, Komisija za zaštitu konkurenčije osvrnula se i na različite zakonske kriterijume kojima se rukovode Ministarstvo kulture i informisanja i Regulatorno telo za elektronske medije kada ispituju narušavanje medijskog pluralizma i Komisija kada ispituje narušavanje konkurenčije. Komisija je navela da se prilikom razmatranja efekata koncentracije na medijskom tržištu pitanje transparentnosti vlasništva ceni u odnosu na Zakon o zaštiti konkurenčije i dodala: „lako svakako postoje dodirne tačke interesovanja, u postupku pred Komisijom, medijski pluralizam i njegova zaštita nisu predmet razmatranja. Štaviše, s obzirom da medijski pluralizam nije kriteri-

jem koji Komisiju opredeljuje prilikom ocene dozvoljenosti koncentracije, u praksi može da se desi situacija u kojoj će o dozvoljenosti određenog spajanja/objedinjavanja/koncentraciji, istovremeno odlučivati i Regulator i Komisija, s tim da ishodi, tačnije odluke, mogu biti različite.“⁴⁰

Ovakvo objašnjenje ostavlja suviše prostora za pravnu nesigurnost kada je u pitanju medijska koncentracija i zahteva precizniju regulaciju kako ne bi došlo do pravno potpuno neprihvatljivog ishoda – donošenja različitih odluka dva nezavisna organa po istom pitanju. Ostaje nejasno kako je Komisija za zaštitu konkurenčije ostavila ovu mogućnost kao sasvim legitimnu i nesporну u svom izveštaju.

35 <https://www.cins.rs/srpski/news/article/dobijanje-informacija-o-pinkovim-milionima-sada-u-rukama-vlade-srbije>
 36 https://www.cins.rs/srpski/research_stories/article/milioni-sa-medijskih-konkursa-za-srpski-telegraf-i-informer

37 Zakon o zaštiti konkurenčije, Službeni glasnik RS br. 51/2009 i 95/2013, član 47.
 38 <https://mediji.gradjanske.org/2018/04/02/kontrola-drzavne-pomoci/>

39 <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, strana 683
 40. <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, strana 681.

POGLAVLJE

10

- 1. Nezavisnost regulatornih tela u oblasti medija**
- 2. Nezavisnost rada javnih servisa**
- 3. Kontrola programskih sadržaja radi zaštite maloletnika i ugroženih grupa**

U okviru poglavlja 10, koje se bavi informacionim društvom i medijima, vlasti u Srbiji trebalo bi da osiguraju nezavisnost Regulatornog tela za elektronske medije, kao i javnih servisa Srbije i Vojvodine. U ovim oblastima stanje je i dalje veoma loše sa tendencijom pogoršanja kada je u pitanju nezavisnost javnih servisa. Nijedna od brojnih preporuka EU, OEBS, profesionalnih organizacija, novinarskih i medijskih udruženja, kao i udruženja građana nije ispunjena.

Savet Regulatornog tela za elektronske medije (REM) sve vreme radi u krajnjem sastavu i trenutno ima 6 od predviđenih 9 članova. Dosadašnji izbori za članove Saveta REM-a bili su opterećeni nezakonitostima i spornim kandidaturama što je gotovo u potpunosti urušilo legitimitet ovog tela⁴¹. Nelegitimni savet nastavio je prethodnu praksu žmurenja na političku zloupotrebu medija, pojave poput govora mržnje, linča, funkcionerskih kampanja u predizbornom periodu i slično.

16

Do parlamentarnih izbora 2016. godine REM je imao praksu da objavljuje izveštaje o ponašanju emitera u predizbirnoj kampanji. Izveštaj za izbore 2016. godine, iako urađen, nikada nije objavljen. Članica Saveta REM-a do marta 2016. godine, Gordana Suša, potvrdila je da je monitoring rađen i da je pokazivao ogromnu razliku u zastupljenosti u medijima u korist vladajuće koalicije⁴². Od tada je obustavljena i sama praksa izrade izveštaja, pa se tako za izbore 2017. i 2018. godine izveštaj nije ni pravio, već je saopšteno da će se raditi samo po prijavama građana⁴³. Savet REM-a obrazložio je svoju odluku pozivajući se na Zakon koji im ne nalaže izričito da objavljuju izveštaje, iako je nadzor nad medijima svakako zakonska obaveza ovog tela⁴⁴. Poslanici opozicije podneli su zahtev za razrešenje svih članova Saveta REM-a zbog ovakve odluke, ali se skupština Srbije o tome nije izjašnjavala⁴⁵.

Organizacije civilnog društva koje su radile monitoring predizborne kampanje na parlamentarnim izborima 2016. godine saopštile su da je apsolutna dominacija vladajuće koalicije prisutna i u nacionalnim i na lokalnim televizijama⁴⁶. *U predizbirnoj kampanji za predsedničke izbore 2017, po rezultatima monitoringa organizacije BIRODI, kandidat vladajuće koalicije Aleksandar Vučić dobio je 15.000 sekundi više na vodećim televizijama u zemlji nego svi ostali kandidati zajedno⁴⁷.*

Posmatračka misija OEBS-a za predsedničke izbore 2017. ocenila je u svom izveštaju da je većina medija izveštavala pristrasno u korist kandidata vladajuće stranke Aleksandra Vučića uz izuzetak televizije N1 i dnevnog lista Danas⁴⁸. I u periodima van predizbornih kampanja gotovo sve televizije sa nacionalnom pokrivenošću neskriveno promovišu vladajuću koaliciju kršeći pritom upravo Zakon o elektronskim medijima za čiju primenu i nadzor je odgovoran Savet REM⁴⁹. Zbog ovakvog odnosa članova Saveta prema zakonu koji nadziru, Nezavisno udruženje novinara Srbije podnelo je i krivičnu prijavu protiv članova Saveta⁵⁰. Tužilaštvo nije reagovalo na ovu prijavu.

Ni u predizbirnoj kampanji za lokalne izbore u Beogradu u martu 2018., REM se nije oglasio niti je na bilo koji način pokušao da spreči apsolutnu dominaciju vladajuće koalicije u medijima i grube zloupotrebe javnih funkcija vođenjem tzv. funkcionerske kampanje. Organizacije civilnog društva i građani podneli su više od 310 primedbi REM-u u toku predizborne kampanje na različita kršenja zakona od strane medija na koje REM nije reagovao⁵¹. Naprotiv, članica Saveta, Olivera Zekić, grubo je prekršila predizbornu tišinu napadajući u otvorenom pismu javni servis i promovišući jednog od kandidata vladajuće stranke za izbore u Beogradu⁵².

⁴¹ Od brojnih problematičnih slučajeva, videti na primer: <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/odbor-za-kulturu-i-informisanje-krsi-ustav-zakon-i-osnovna-ljudska-prava-birajući-savet-rem-a/>; <https://www.cenzolovka.rs/vesti/unapred-se-znalo-koje-ce-clanove-saveta-rem-a-izabrat-skupstina-srbije/>; <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/koordinacija-manjine-zaobidene-u-izboru-kandidata-za-rem/>; <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/izvestaj-rem-koji-ne-postoji-pokazuje-favorizovanje-sns-a/>

⁴² <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/izvestaj-rem-koji-ne-postoji-pokazuje-favorizovanje-sns-a/>

⁴³ <https://insajder.net/sr/sajt/tema/3268/>

⁴⁴ <https://www.blic.rs/vesti/politika/gordana-susa-ovo-je-pocetak-kraja-rem-a/m53jxhs>

⁴⁵ <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/poslanici-opozicije-zahtevani-smenu-kompletognog-saveta-rem-a/>

⁴⁶ <https://www.istinomer.rs/clanak/1525/Monitoring-medija-pokazuje-da-u-Srbiji-nema-fer-kampanje>

⁴⁷ https://insajder.net/sr/sajt/predsednicki_izbori_2017/3841/BIRODI-Vu%C4%8D%C4%87u-250-minuta-vi%C5%A1e-nego-svim-ostalim-kandidatima-zajedno.htm

⁴⁸ <https://www.osce.org/sr/odihr/elections/serbia/330296?download=true>

⁴⁹ <http://crt.rs/medijska-i-funkcionerska-kampanja-pre-izborne-kampanje/>

⁵⁰ <https://insajder.net/sr/sajt/4844/>

⁵¹ <https://www.danas.rs/politika/crta-zatvorenicima-onemoguceno-pravo-glasa/>

⁵² <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/budjenje-rem-a-u-sred-izborne-tisine-otkuda-politicke-bojeno-pismo-olivere-zekic/>

Organizacija CRTA koja je posmatrala beogradske medije navela je u svom izveštaju više slučajeva grube zloupotrebe javnih funkcija, zatim logoa zdravstvene ustanove u spotu vladajuće stranke, kao i pojavljivanja kandidata vladajuće stranke za odbornike u emisijama zabavnog karaktera, što je zabranjeno zakonom⁵³. Ni na jednu od ovih primedbi Savet REM-a nije reagovao. Jedino što je ova nezavisna institucija objavila na svojoj web prezentaciji je bilo odlučivanje o tri predizborna spota, na zahtev javnog servisa. REM nije objavio nijednu prijavu građana, iako ih na to obavezuje sopstveni Pravilnik o načinu izricanja mera pružaocima medijskih usluga⁵⁴.

Savet REM-a nadležan je i za izbor upravnih odbora javnih servisa Srbije i Vojvodine. Izbor dva člana UO RTS na upražnjena mesta u septembru 2017. godine doživeo je brojna osporavanja. Savet REM-a izabrao je za članove novinara Zorana Panovića i marketinškog stručnjaka Nebojuša Krstića, poznatog po provladnim stavovima i finansijskim aranžmanima sa institucijama države⁵⁵. Novinarska udruženja oštro su reagovala na ovaj izbor saopštivši da su u pitanju ljudi koji ne mogu da doprinesu boljem radu javnog servisa⁵⁶. Zbog ovih kontraverzi, portal Cenzolovka zatražio je od REM-a da dostavi audio-zapis i stenogram sastanka sa sednice na kojoj su birani novi članovi, ali je REM to odbio uprkos zakonskoj obavezi⁵⁷. REM je odbio da postupi i po rešenju Poverenika za informacije od javnog značaja koji mu je naložio da dostavi traženu dokumentaciju Cenzolovci, čime je nastavljeno grubo kršenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama od strane ove institucije⁵⁸.

Upravni odbor RTV smenio je 2016. direktora programa ove kuće Slobodana Arežinu. Ova smena bila je povod za odlazak velikog broja urednika i novinara iz javnog servisa i građanske proteste u Novom Sadu⁵⁹. Arežina je tužio svoju matičnu kuću i dobio je presudu u svoju korist⁶⁰. Nakon što je presuda posta-

la pravosnažna, RTV je odbio da je sprovede, već je prvo odredio dva direktora, a zatim i ponovo smenio Arežinu⁶¹. Prvostepeni sud ocenio je ovaku odluku RTV kao „svojevrsan pokušaj dezavuisanja pravosnažne sudske presude“ i ponovo presudio u korist Arežine⁶². Nepoštovanje pravosnažne sudske presude od strane rukovodstva i Upravnog odbora RTV nije bilo dovoljan povod Savetu REM-a, koji je izabrao UO, da se o ovome oglasi i pokrene postupak utvrđivanja odgovornosti članova UO RTV-a. Novinarska udruženja zatražila su krivičnu odgovornost članova UO i direktora RTV zbog nepoštovanja pravosnažne sudske presude⁶³.

Grupa za slobodu medija, neformalna asocijacija organizacija civilnog društva, medija i medijskih i novinarskih udruženja, među svoje zahteve upućene vlastima u Srbiji u novembru 2017. godine, uvrstila je i zahtev za pokretanje postupka za razrešenje članova Saveta REM-a i dosledno poštovanje zakona prilikom izbora novih članova⁶⁴.

Oba javna servisa uzdržavaju se od bilo kakvih kritičkih tonova na račun vlasti, posebno u centralnim informativnim emisijama. Po istraživanju Fondacije Slavko Ćuruvija i pokreta Podrži RTV, vojvođanski javni servis u potpunosti sledi agendu vlasti i sve manje daje priliku opoziciji ili građanima koji kritikuju vlast⁶⁵. Analiza pred predsedničke izbore takođe je pokazala ogromnu prednost Aleksandra Vučića na javnim servisima. Na RTS-u od 9. do 20. marta 2017. Vučić je govorio gotovo 1.500 sekundi, dok je prvi posle njega imao tek nešto manje od 200 sekundi⁶⁶. Novosadska novinarska škola posmatrala je centralne informativne emisije javnih servisa (i drugih televizija) u januaru 2017. godine i utvrdila da su u dnevniku 2 RTS čak 82 odsto vremena govorili predstavnici SNS-a, dok je za javni servis Vojvodine taj procenat iznosio 72 odsto⁶⁷. Organizacija Transparentnost Srbija zatražila je od Višeg javnog tužilaštva i Tužilaštva za or-

53 http://crtar.rs/wp-content/uploads/2018/08/CRTA_BG-izbori-finalni-izvestaj.pdf

54 Ibid.

55 Videti na primer: <https://pistaljka.rs/home/read/738>

56 <http://rs.n1info.com/a332407/Vesti/Vesti/UNS-i-NUNS-o-Krsticu-i-Panovicu-u-RTS.html>

57 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-krije-audio-zapis-sa-sednice-na-kojoj-su-u-upravni-odbor RTS-a-izabrani-krstic-i-panovic/>

58 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-mesecima-krije-podatke-o-sednici-i-ignorise-poverenika/>

59 <https://podrzirt.wordpress.com/>

60 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/apelacioni-sud-nalazio-rtv-da-arezinu-vrati-na-mesto-direktora-programa/>

61 <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/slobodan-arezina-dobio-otkaz-na-rtv/>

62 <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/sud-rtv-pokusao-da-dezavuje-presudu-kojom-je-arezina-vracen-na-mesto-direktora-programa/>

63 <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/nuns-i-ndnv-kriticna-odgovornost-za-članove-uo-i-direktora-rtv-a/>

64 <https://www.danas.rs/drustvo/grupa-za-slobodu-medija-predala-zahteve-premijerki/>

65 <https://www.slavkocuruvijafondacija.rs/monitoring-uredjivacka-politika-rtv-sledi-agendu-vlasti/>

66 <https://www.cenzolovka.rs/scena/vucic-ubedljivo-najvise-vremena-na-pinku-i-javnim-servisima/>

67 <https://www.facebook.com/novosadska.novinarskaskola/photos/a.438651909586416/1226828567435409/?type=3&theater>

ganizovani kriminal da saopšte da li su nešto preduzeli povodom tvrdnji glumca i reditelja Lazara Ristovskog da je uz podršku Vučića „u razgovoru“ sa RTS-om „došlo dotle da RTS mora da“ finansijski podrži njegov film⁶⁸. Transpa-rentnost naglašava da je ovom izjavom Ristovski optužio Predsednika Republike da je počinio krivično delo zloupotrebe službenog položaja, jer je, zloupotrebivši položaj, izvršio nezakoniti uticaj na RTS i pribavio Ristovskom finansijsku korist⁶⁹. Tužilaštvo se nije oglasilo povodom ovog zahteva.

Ni kada je u pitanju zaštita maloletnika i zaštita ljudskih prava (uključujući zabranu govora mržnje), REM svoj posao ne radi kako treba. Televiziji Happy, emiteru koji koristi nacionalnu frekvenciju i koji u svojim programima otvoreno protežira vladajuću stranku, u periodu od 1. juna 2015. do 1. juna 2017. izrečeno je 6 upozorenja zbog „emitovanja sadržaja koji mogu da naškode fizičkom, moralnom ili mentalnom razvoju maloletnika, nepoštovanja dostojanstva ličnosti maloletnika, zbog kršenja opštih obaveza pružalaca medijskih usluga u odnosu na programske sadržaje, zbog govora mržnje i nepoštovanja dostojanstva ličnosti, kao i emitovanja sadržaja nepodesnih za mlađe od 18 godina pre 23 sata“⁷⁰. I nakon toga, TV Happy u jutarnjem programu dovodi italijansku porno zvezdu Ćicolinu, koja uz odobrenje voditelja pokazuje gole grudi. Služba za nadzor i analizu REM pokrenula je postupak po službenoj dužnosti i utvrdila kršenja brojnih zakona i pravilnika u ovakvom ponašanju javnog emitera⁷¹. Savet REM doneo je odluku o pokretanju postupka protiv Happy TV, ali pošto se predstavnici televizije nisu odazvali pozivu Savet REM je „ceneći stepen ugrožavanja zaštićenog dobra i težinu posledica koju je povreda prouzrokovala, doneo odluku da postupak obustavi“⁷².

Ovakvo grubo kršenje zakona i pravilnika uključujući i neodazivanje na poziv regulatora, ne samo da je ostalo nekažnjeno, već je

REM istoga dana odlučio da odloži odluku o prestanku dozvole za rad TV Happy iako ova televizija ni u naknadnom roku nije platila naknadu za medejske usluge⁷³.

Gовор mržnje i kultura linča pojedinaca koji se usude da kritički govore o vlastima iz godine u godinu jača, kako u štampanim tabloidima, tako i na najgledanijim televizijama, poput TV Pink i TV Happy⁷⁴. Iako ima nadležnost da spreči ove pojave, Savet REM-a nikada ne reaguje po službenoj dužnosti, a prijave građana redovno odbija⁷⁵. Najčešće žrtve govora mržnje su Hrvati i Albanci, koji se u emisijama nekažnjeno nazivaju pogrdnim imenom Šiptar⁷⁶. *I u izveštaju Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (EKRI) Saveta Evrope o Srbiji, objavljenom 2017. upozorava se na neodgovarajuće postupanje REM-a u borbi protiv govora mržnje uz napomenu „veruje se da je opšti nedostatak delovanja rezultata političkog uticaja koji doprinosi ograničenju de facto nezavisnosti REM-a“⁷⁷.*

68 <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/10150-ispitati-optuzbe-ristovskog-na-racun-vucica>

69 Ibid.

70 <http://www.istinomer.rs/clanak/2057/REM-Cicolina-je-nevina>

71 <http://www.istinomer.rs/multimedia/pdfs/208276271156644.pdf>

72 <http://www.istinomer.rs/multimedia/pdfs/253096836415577.pdf>

73 <http://rem.rs/uploads/files/Zapisnici/ZAPISNIK%202016.%20redovna%20sednica%20Saveta%20REM%20odrzana%2007.06.2017.%20godine.pdf>

74 <https://www.cenzolovka.rs/mediologija/pravo-na-medije-govor-mrznje-u-srbiji-kao-devedesetih/>

75 <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-verbalni-linc/29017662.html>

76 Videti na primer: <https://vimeo.com/252316006>

77 <https://rm.coe.int/third-report-on-serbia-serbian-translation-/16808b5bf6>, strane 22 i 23.

POGLAVLJE

23

- 1. Zaštita novinara;**
- 2. Regulisanje državnog finansiranja medija (povlačenje države iz vlasništva u medijima);**
- 3. Okončavanje kontrole medija od strane države;**
- 4. Curenje informacija iz istraga u medije;**
- 5. Sloboda medija i izražavanja na manjinskim jezicima.**

Poglavlje 23 bavi se pravosuđem i osnovnim pravima i predstavlja centralno poglavlje kada su u pitanje sloboda izražavanja i položaj medija. Poglavlje se medijima bavi kroz poseban deo u okviru osnovnih prava – sloboda izražavanja i kroz prava nacionalnih manjina, kada je u pitanju informisanje na manjinskim jezicima. Ovo Poglavlje jedno je od tri ključna (pored Poglavlja 24 i 35) i zato u njemu zaustavlja celokupan proces evropskih integracija Srbije⁷⁸. Poglavlje 23 otvoreno je odmah na početku procesa i neće biti zatvoreno sve do kraja pregovora Srbije i EU.

Vlada Srbije osnovala je 2015. godine Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23, kao stručno telo koje pomaže Pregovaračkoj grupi za ovo poglavlje. Savet objavljuje periodične izveštaje u kojima ocenjuje ispunjenost ciljeva i aktivnosti definisanih Akcionim planom. Ocene Saveta i organizacija civilnog društva o stepenu ispunjenosti postavljenih ciljeva najčešće se ne podudaraju, tj. Savet olak daje ocenu „ispunjeno u potpunosti“ za aktivnosti za koje je evidentno da to nije slučaj⁷⁹.

Gotovo svi rokovi propisani Akcionim planom za Poglavlje 23 su odavno propušteni.
Mnoge aktivnosti kasne i po nekoliko godina. Sve ovo dovelo je do potrebe za ozbiljnim revidiranjem Akcionog plana koje je najavljeno za 2018. godinu⁸⁰.

Akcioni plan u delu koji se bavi slobodom izražavanja kao ljudskim pravom sadrži dve preporuke iz skrininga podeljene u 35 aktivnosti.

Preporuka 3.5.1. Evropske komisije Republici Srbiji na osnovu procesa skrininga:

Osigurati zaštitu novinara od pretnji nasilja, konkretno kroz primenu efektivnih istraga i sankcionisanjem izvršenih napada.

Ova preporuka trebalo bi da se realizuje kroz 5

aktivnosti. Sve zajedno, aktivnosti bi trebalo da doprinesu efikasnijoj zaštiti novinara od pretnji nasiljem, unapređenju sistema prevencije i efikasnijem sankcionisanju izvršenih napada.

Broj napada na novinare, uključujući fizičke napade, napade na imovinu, pritiske i verbalne pretnje kontinuirano raste od 2013. godine, da bi vrhunac dostigao tokom 2017. sa zabeležena 92 napada⁸¹. Ovaj trend se nastavio i u 2018. godini u kojoj je za prvih 8 meseci registrovano 57 napada na novinare⁸². Zabrinutost za bezbednost novinara u Srbiji izrazili su i predstavnik OEBS-a za medije Arlem Dezir⁸³ i predsednik Evropske federacije novinara Mogens Bjergaard⁸⁴.

Tužilaštvo još uvek ne reaguje ili veoma sporo i neadekvatno reaguje na napade. Najdrastičniji slučaj desio se tokom polaganja zakletve Predsednika Republike Aleksandra Vučića u maju 2017. godine kada je napadnuto 6 novinara od strane obezbeđenja skupa u organizaciji vladajuće stranke SNS. List Danas, čijih dvoje novinara je napadnuto, podneo je krivične prijave tužilaštvu protiv SNS i NN lica prilažući i fotografije sa kojih se jasno vidi da je protiv novinara korišćena fizička sila⁸⁵. Nakon 5 i po meseci istrage, tužilaštvo je odbacilo prijave uz obrazloženje da su novinari morali biti sklonjeni sa skupa zbog mogućih incidenta i linča koji im je pretio⁸⁶. Pri tom, tužilaštvo dodaje da su se „lica koja su učestvovala u tome ponašala pristojno, da nikome nisu pretili, da su upućivali molbe da se prestane sa provokacijama i slično“⁸⁷. Nakon žalbe novinarke Lidije Valtner višem tužilaštvu, ovaj predmet ponovo je враћen Prvom osnovnom tužilaštvu, ali je ono ponovo zaključilo da nema osnova za pokretanje postupka⁸⁸. Nakon ove odluke, Asocijacija medija i Asocijacija on-line medija zamrzli su svoje učešće u Radnoj grupi za bezbednost novinara⁸⁹, dok su NUNS i NDNV ocenili da pravosudni sistem u Srbiji ne radi u

⁷⁸ http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracki_okvir.pdf

⁷⁹ Videti na primer Alternativni izveštaj BIRN, NUNS i AOM o ispunjenosti aktivnosti iz Akcionog plana u vezi sa bezbednošću novinara: <http://www.aom.rs/wp-content/uploads/2018/06/komentar-organizacija-civilnog-druzstva-izvestaj-ek-napredak.pdf>

⁸⁰ <https://www.blic.rs/vesti/politika/revizija-akcionog-plana-za-poglavlje-23-do-jeseni/wc3ct5g>

⁸¹ <http://www.bazenumns.rs/srpski/napadi-na-novinare>

⁸² Ibid

⁸³ <http://rs.n1info.com/a379197/Vesti/Dezir-OEBS-posebno-zabrinut-za-bezbednost-novinara.html>

⁸⁴ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3007724/bjergord-zabrinut-za-bezbednost-novinara-zadovoljan-jer-ce-se-susreti-sa-vucicem.html>

⁸⁵ <https://www.danas.rs/drustvo/krivicna-prijava-protiv-sns-zbog-napada-na-novinarku/>

⁸⁶ <http://rs.n1info.com/a343822/Vesti/Vesti/Prekrasjni-postupak-za-napadace-na-novinare-na-inauguraciji.html>

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/ponovo-odbacena-krivicna-prijava-lidije-valtner/>

⁸⁹ <https://jugpress.com/aom-asocijacija-medija-suspendovali-ucesce-u-radnoj-grupi-za-bezbednost-novinara/>

skladu s pravom i pravdom, već sa interesima vlasti i vladajućih stranaka⁹⁰.

Nastavljene su i pretnje uglednim novinarima koji pišu kritički o radu i rezultatima vlasti. Glavni urednik agencije Beta i potpredsednik NUNS-a Dragan Janjić prošao je kroz linč na društvenim mrežama nakon što ga je predsednik Republike Aleksandar Vučić pomenuo u negativnom kontekstu na konferenciji za štampu nakon ubistva Olivera Ivanovića⁹¹. Janjiću su pretili na društvenim mrežama, a u sponzorisanom postu na Fejsbuku objavljena je i njegova adresa sa neskrivenim pozivom na nasilje⁹². I novinarska udruženja i pojedine opozicione stranke tražile su od tužilaštva da pokrene postupak, ali nikakvih rezultata nije bilo⁹³.

Nikada nije procesuirana ni prijava koju je urednik Južnih vesti Predrag Blagojević podneo u martu 2017. godine protiv nepoznatog lica koje ga je pratilo i snimalo kamerom iz automobila⁹⁴. Iako su policiji dostavljeni i detalji o registarskim tablicama, tužilaštvo još uvek nije završilo istragu niti otkrilo identitet lica koje je pratilo novinara⁹⁵.

Najviši funkcioneri vlasti nastavili su sa praksom prozivanja novinara i medija za izdaju i plaćeništvo. Predsednik Republike Aleksandar Vučić optužio je u julu 2017. novinarska udruženja da su plaćena da vode kampanju protiv njega navodeći da su „pojedina medijska udruženja dobijala novac da bi vodila kampanju povodom nelegalnog rušenja u Savamali”⁹⁶. NUNS i NDNV su povodom ove tvrdnje zatražili od tužilaštva da sasluša predsednika jer je izneo saznanja o krivičnom delu koje se goni po službenoj dužnosti⁹⁷. Udruženja su u saopštenju saopštila da Vučić “ponovo zloupotrebljava režimske medije i svoju funkciju da bi napadao i difamirao one koje proglašava političkim protivnicima i da bi dodatno ugrožavao medijske slobode u Srbiji”⁹⁸.

Osim aktuelnih slučajeva, u kojima nema čak ni istraga, a kamoli presuda, situacija se nije poboljšala ni u slučajevima ubistava novinara Slavka Ćuruvije i Milana Pantića i nerazjašnjene smrti Dade Vujasinović. Država je osnovala i posebnu komisiju koja se bavi ovim ubistvima i na čijem je čelu Veran Matić. Iako je EU pozdravila osnivanje ove komisije ostalo je pitanje njene nadležnosti i zakonskog porekla širokih ovlašćenja koje je Komisija dobila, uključujući i razgovore sa potencijalnim svedocima i prikupljanje dokaza. U međuvremenu, nadležnost komisije je u aprilu 2018. godine proširena i na slučajeve ubijenih i nestalih novinara tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji⁹⁹. Nije jasno kako je moguće da bilo kakva komisija ima veće mogućnosti da dođe do dokaza i rasvetli ozbiljna krivična dela nego tužilaštvo i policija, organi koji inače služe za takve stvari.

I pored nedoumica oko pravnog statusa Komisije, ostaje činjenica da nijedno od ovih ubistava nije ni blizu rešavanja. Sam Matić izneo je u više navrata ocene da se podaci prikupljeni u slučaju ubistva Milana Pantića nalaze u tužilaštvu više od godinu dana „bez rezultata i epiloga, i pored nespornih dokaza koji postoje”¹⁰⁰, da sud u slučaju suđenja optuženima za ubistvo Slavka Ćuruvije opstruiše proces što „vodi ka nameri da se oduka o oslobođanju optuženih doneće mnogo pre kraja suđenja”¹⁰¹, dok je slučaj smrti Dade Vujasinović i posle 24 godine još uvek u predistražnom postupku¹⁰². Sve ove izjave izazvale su reakciju stručne javnosti, pravosuđa i advokatskih komora otvorivši raspravu o granicama kritike suda i sudskih odluka, ali i o mestu ovakve Komisije u pravnom sistemu Srbije i odnosu sa institucijama poput tužilaštva i policije.

I pored svih jasnih dokaza da cilj koji se odnosi na povećanje bezbednosti novinara i efikasno sankcionisanje počinilaca ne samo da nije

90 <http://rs.n1info.com/a342783/Vesti/Vesti/NUNS-i-NDNV-Sramna-odluka-Tuzilastva-o-odbacivanju-krivicnih-prijava-protiv-napadaca-na-novinare.html>

91 <https://www.cenzolovka.rs/pritisici-i-napadi/nuns-ugrozena-bezbednost-dragana-janjica/>

92 Ibid.

93 Ibid.

94 <https://www.juznevosti.com/Hronika/8-meseci-kasnije-Jos-se-ne-zna-ko-je-pratio-Blagojevica.sr.html?>

95 Ibid.

96 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/nuns-i-ndnv-tuzilastvo-da-saslusa-vucica-nakon-gostovanja-na-pinku/>

97 Ibid.

98 Ibid.

99 <https://www.danas.rs/drustvo/vlada-prosirila-nadleznost-komisije-za-istrizvanje-ubistava-novinara-na-kosovo-i-metohiju-i-bivsu-sfrj/>

100 <https://www.cenzolovka.rs/pritisici-i-napadi/celija-ceka-ubicu-milana-pantica/>

101 <https://www.cenzolovka.rs/pritisici-i-napadi/slucaj-curuvija-kritike-matica-i-odgovor-sudija-advokata/>

102 <https://www.cenzolovka.rs/pritisici-i-napadi/u-nedelju-se-na-vrsava-24-godine-od-smrti-dade-vujasinovic/>

ispunjen, već se situacija u međuvremenu pogoršala, Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 ocenio je u svom izveštaju iz jula 2018. da su od pet predviđenih aktivnosti tri u potpunosti realizovane, a dve se uspešno realizuju u kontinuitetu¹⁰³. Svoje ocene Savet temelji na formalnim dešavanjima poput potpisivanja memoranduma o saradnji između tužilaštva i novinarskih udruženja, održanih sastanaka raznih komisija ili donetog uputstva tužilaštima o vođenju evidencije o krivičnim delima protiv novinara, pa čak i potpuno besmislenim potezima poput potpisivanja sporazuma o saradnji između dve institucije koje su zakonski obavezane na dnevnu saradnju – Ministarstva unutrašnjih poslova i Republičkog javnog tužilaštva¹⁰⁴.

Preporuka 3.5.2. Evropske komisije Republici Srbiji na osnovu procesa skrininga:

Sagledavanje i izmena i dopuna legislative i institucionalnog okvira za zaštitu slobode medija implementacijom strategije o medijima u pogledu prikladnog regulisanja državnog finansiranja i okončavanje kontrole medija od strane države. Preduzeti hitne mere da se zaustave pretnje i nasilje nad novinarima kao i curenje informacija o tekućim ili planiranim krivičnim istragama. Mere u okviru ove preporuke će takođe biti realizovane u vezi sa PG 10.

Ova druga preporuka daleko je obimnija i pokriva mnogo šire područje slobode izražavanja kao ljudskog prava. U Akcionom planu ona je razdvojena na četiri cilja:

1. Unapređen normativni i institucionalni okvir za zaštitu slobode medija;
2. Ostvareno puno povlačenje državnog vlasništva iz medija;
3. Ostvaren veći stepen zaštite bezbednosti novinara;
4. Odsustvo neovlašćenog saopštavanja medijima informacija o tekućim ili planiranim krivičnim istragama.

¹⁰³ <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, strane 660-664
¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-serbia-report.pdf>, strana 25

¹⁰⁶ <http://rs.n1info.com/a382671/Vesti/Veliki-pad-Srbije-na-listi-medijskih-sloboda-Reportera-bez-granica.html>

¹⁰⁷ Ibid.

Sama Vlada navela je u Akcionom planu sredstva verifikacije ispunjenosti ovih ciljeva, ne računajući izveštaje sopstvenog ministarstva. To su izveštaji EU, Zaštitnika građana i međunarodno priznati indeksi koji mere slobodu medija. Svi ovi izveštaji konstatovali su ili odsustvo bilo kakvog napretka ili značajno pogoršanje situacije u oblasti slobode medija poslednjih godina.

Evropska komisija u svom poslednjem izveštaju objavljenom 2018. godine konstatovala je sledeće u vezi sa slobodom izražavanja:

"Srbija ima određeni nivo pripremljenosti koji se tiče slobode izražavanja. Međutim, u izveštajnom periodu nije bilo napretka i ovaj nedostatak je sve veći razlog za zabrinutost. Sveobuhvatni ambijent i dalje ne omogućava realizaciju ovog prava. Slučajevi pretnji, zastrašivanja i nasilja nad novinarima i dalje zabrinjavaju, dok su istrage i finalne presude i dalje retke"¹⁰⁵

Sve međunarodne organizacije i institucije koje se bave slobodom medija konstatuju već godinama kontinuirani pad Srbije u ovoj oblasti.

Dva najpoznatija svetska indeksa koja mere slobodu izražavanja su indeksi Reportera bez granica i organizacije Freedom House. Reporteri bez granica objavili su svoj najnoviji izveštaj u aprilu 2018. i u njemu je Srbija pala za 10 mesta (sa 66. na 76. mesto svetske liste), što je jedan od najvećih padova u svetu¹⁰⁶.

U svom obrazloženju ova organizacija navodi i sledeće:

"Pod predsednikom Aleksandrom Vučićem Srbija je postala zemlja gde je nebezbedno biti novinar, što je jasno prema alarmantnom broju napada na novinare koji nisu istraženi, rešeni ili kažnjeni i agresivnoj kampanji blaćenja koju vode provladini mediji protiv istraživačkih novinara".¹⁰⁷

Srbija se našla među državama sa najvećim padom na listi koja meri slobodu medija i u izveštaju organizacije Freedom House obja-

vljenom 2017. godine (pad za 4 mesta, jedan od najvećih pored Poljske, Turske, Burundija, Mađarske, Bolivije i DR Konga)¹⁰⁸. Urednica ove organizacije za slobodu medija, Šenon O'Tul, navodi u tekstu iz oktobra 2017. godine sledeće: „*Sve autoritarnija vlast u Srbiji konstantno tokom četiri godine guši medijske slobode*”¹⁰⁹.

Zaštitnik građana konstatovao je u svom redovnom godišnjem izveštaju za 2017. sledeće:

*„Zaštitnik građana beleži da se stanje u oblasti slobode izražavanja i medija nije promenilo u odnosu na prethodne izveštajne godine. Novinari i medijski eksperti se slažu u oceni da su medijske slobode u dužem vremenskom periodu ugrožene, o čemu govore i međunarodni izveštaji.“*¹¹⁰

Dakle, sve institucije i organizacije koje je sama Vlada navela kao verifikatore postignutih ciljeva jednoglasne su u oceni da ciljevi iz Akcionog plana nisu ispunjeni, štaviše, da je situacija sve gora. Pa ipak, u izveštaju Saveta za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 iz jula 2018. navedeno je da je od 30 aktivnosti, njih 18 u potpunosti realizovano, 4 delimično, a samo 8 nije realizovano¹¹¹. Ako je realizovano dve trećine aktivnosti iz plana, a situacija je sve gora, logično se nameće pitanje ili svrshodnosti tako formulisanog Akcionog plana ili iskrenosti državnih institucija kada daju svoje ocene o ispunjenosti neke aktivnosti.

Cilj 1: 1. Unapređen normativni i institucionalni okvir za zaštitu slobode medija:

Od predviđenih aktivnosti u ovoj oblasti, najviše pažnje javnosti (i stručne i opšte) privukla je izrada nove Medijske strategije, iako ovaj programski dokument nema nikakvu pravnu snagu niti se za njegovo nepoštovanje mogu snositi bilo kakve sankcije. Nakon isteka stare strategije, Vlada je oformila Radnu grupu koja je napravila nacrt nove, ali taj nacrt nikada

nije javno objavljen iako su delovi dospeli do medija¹¹². Nakon protesta medijских i novinarskih udruženja i na netransparentan način rada Radne grupe, ali i na ponuđena rešenja koja su procurila u javnost i nakon njihovog napuštanja Radne grupe, savetnica Predsednika Republike za medije Suzana Vasiljević saopštila je na sednici Nacionalnog konventa o EU u aprilu 2018. da je obustavljen rad na strategiji i da će se formirati nova radna grupa¹¹³. Sama činjenica da je odluku saopštila savetnica Predsednika (sedeći pored državnog sekretara za informisanje koji je tada prvi put čuo za odluku) i to sa obrazloženjem da je sam Predsednik doneo tu odluku „u konsultaciji sa premijerkom“, pokazala je ko stvarno odlučuje o svemu u Srbiji, pritom kršeći i ustavne i zakonske norme o načinu vršenja vlasti i ovlašćenjima državnih institucija¹¹⁴.

Slедеćih nekoliko meseci prošli su u međusobnom optužbama i raspravama predstavnika vlasti i novinarskih i medijskih udruženja o sastavu i načinu rada nove Radne grupe. I nakon konačnog formiranja Radne grupe, kao i Koordinacione grupe za saradnju sa medijima koja bi trebalo da pomogne u dijalogu Vlade i medija krajem juna 2018.¹¹⁵, nastavljene su rasprave u javnosti, posebno između predstavnika udruženja u Radnoj grupi i ministra kulture Vladana Vukosavljevića¹¹⁶. Zahtev organizacija civilnog društva koje se bave slobodom izražavanja da se i njihovi predstavnici uključe u Radnu grupu nije prihvacen¹¹⁷.

Još uvek je neizvesno da li će Radna grupa uspeti da proizvede bilo kakav rezultat, imajući u vidu ovako visok stepen nepoverenja između vlasti i novinara, ali i situaciju u oblasti slobode medija koja se iz dana u dan pogoršava.

Pritisci na medije nastavljeni su i korišćenjem poreske inspekcije. Nakon gašenja Vranjskih u septembru 2017. godine posle višenedeljnih kontrola poreske inspekcije¹¹⁸, na meti iste institucije našao se i najčitaniji portal na jugu Srbije – Južne vesti. Dve poreske inspekcije paralelno su mesecima češljale poslovanje Južnih

108 <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2017>

109 <https://www.krik.rs/fridom-haus-vlast-gusi-medijske-slobode-u-srbiji/>

110 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji>, strana 10.

111 <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%20202-2018%20o%20sprovodu%C4%91enju%20Aкционог%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, strane 664-706.

112 <https://www.danas.rs/drustvo/sta-pise-u-suspendovanom-tekstu-medijske-strategije/>

113 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/zauzavljena-izrada-medijske-strategije/>

114 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/vucic-ponizio-vladu-i-preko-savetnice-pokazao-ko-odlucuje-o-medijskoj-strategiji/>

115 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/vlada-formirala-koordinacionu-grupu-za-saradnju-sa-medijima/>

116 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/otvoreno-pismo-vukosavljevic-narusio-integritet-radne-grupe-za-medijsku-strategiju/>

117 <https://www.danas.rs/drustvo/uključiti-predstavnike-udruženja-gradjana-u-radnu-grupu-za-izradu-medijske-strategije/>

118 <https://www.slobodnaevropa.org/a/slucaj-vranjske-stanje-medija-srbija/28746427.html>

vesti od osnivanja do danas, postavljajući nerazumne zahteve menadžmentu i ugrožavajući rad redakcije. Pri tom su inspektorji zvali i poslovne partnere Južnih vesti, ali i članove njihovih porodica vršeći pritisak da prestanu da sarađuju sa ovim portalom, jer su u pitanju „strani špijuni“¹¹⁹. Nakon detaljne kontrole nisu pronađene nikakve nepravilnosti, ali je nađen navodni prekršaj u činjenici da glavni urednik nije prijavljen kao zaposleni u portalu¹²⁰. S obzirom da takva zakonska obaveza ne postoji, poreska inspekcija se pozvala na Katalog radnih mesta u javnim službama i drugim organizacijama u javnom sektoru koji se ne odnosi na privatna preduzeća¹²¹. Medijska i novinarska udruženja ocenila su da se ovde radi o pritisku na medije i zatražila su reviziju postupka i utvrđivanje odgovornosti direktora Poreske uprave¹²². Premijerka Ana Brnabić ignorisala je sve dokaze i lakonski uputila Južne vesti da se žale ako nisu zadovoljni¹²³.

Konkursi za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa formalno se organizuju od strane različitih institucija (iako ne od svih), ali suštinski su opterećeni brojnim problemima, nezakonitostima i političkim uticajem. Deo nepravilnosti objašnjen je u delu analize koji se bavi poglavljem 5 i javnim nabavkama. Novinarska udruženja i organizacije koje se bave praćenjem konkursa godinama ukazuju na brojne probleme poput nezakonito formiranih komisija, volontarističkih odluka opštinskih vlasti o promenama odluka komisija, prikrivenog finansiranja glasila bliskih opštinskim ili republičkim vlastima, nedostatka evaluacije realizovanih projekata i slično.

Prema analizi NUNS-a u 2017. godini, od 133 opštine koje su raspisale konkurse, u 39 su zabeležene ozbiljne nepravilnosti¹²⁴.

Nepravilnosti su se kretale od odluke da samo mediji sa područja te opštine mogu da učestvuju na konkursu, pa do raspuštanja komisija čije odluke se nisu svidele lokalnim vlastima i formiranja novih (slučajevi Kladovo

i Smederevo)¹²⁵. Opštine takođe često izbegavaju da imenuju članove komisija na predlog najuglednijih novinarskih udruženja, već biraju ljudе vrlo sumnjivih biografija, na predlog nepoznatih ili novoformiranih udruženja. Karakterističan je slučaj vojvođanskih opština. Od njih 38 koje su imale konkurse, u samo 4 su imenovani članovi na predlog najvećih udruženja (NUNS, UNS, NDNV, Lokal Press, ANEM), i to po jedan u svakoj opštini¹²⁶. O neozbiljnem shvatanju konkursnog finansiranja, ali i o kapacitetima srpskih opština da obavljaju ovaj posao govori i bizaran slučaj opštine Malo Crniće iz 2018. godine gde komisija nije mogla da doneše odluku pošto je opština izgubila jedan od podnetih projekata¹²⁷.

Posebno se u nepravilnostima ističu najveći gradovi koji i dodeljuju najviše novca. Grad Beograd je i 2017. nastavio praksu da novac dodeljuje provladinim medijima ili nepoznatim i novoosnovanim firmama. Od 90 miliona dinara na konkursu je oko 23 miliona dodeljeno provladinoj televiziji Studio B i sa njom povezanim firmama, a višemilionske iznose dobili su i provladini tabloidi Informer, Alo i Srpski telegraf, kao i firme registrovane samo nekoliko dana pre raspisivanja konkursa.

Nijedno kritičko glasilo nije dobilo novac od grada Beograda¹²⁸.

Slična situacija bila je i u Nišu i Novom Sadu. Za sva tri grada je karakteristično da su komisije bile sastavljene od predstavnika slabo poznatih udruženja i tzv. medijskih radnika bliskih vlastima (poput analitičara Dragomira Anđelkovića)¹²⁹.

Stanje se u 2018. godini još više pogoršalo. U prvih 6 meseci objavljeno je 120 konkursa na kojima su evidentirane brojne nepravilnosti i zloupotrebe. Najviše pažnje izazvali su konkursi Ministarstva kulture i informisanja, koji su prethodnih godina ocenjivani visokim ocenama. Ove godine, ministarstvo je, po ocenama novinarskih i medijskih udruženja (NUNS, NDNV, ANEM, Lokal Press) obesmislilo u potpunosti

119 <http://www.021.rs/story/Info/Srbija/186215/Slucaj-Juzne-vesti-Zloupotreba-Poreske-uprave-za-obracun-sa-nezavisnim-medijem.html>

120 <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1621557>

121 <https://www.juznevesti.com/Ekonomija/TS-Ugrozavanje-opstanka-medija-kroz-naplatu-izmislenog-poreskog-dugovanja.sr.html>

122 <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Novinarska-udruzjenja-traze-od-Vlade-Srbije-reviziju-postupka-protiv-Juznih-vesti.sr.html>

123 <https://www.juznevesti.com/Ekonomija/Brnabic-Ako-Juzne-vesti-misle-da-Poreska-ne-radi-dobro-mogu-da-se-zale.sr.html>

124 <http://nuns.rs/info/news/35038/sufinansiranje-javnog-interesa-u-javnom-informisanju.html>

125 Ibid.

126 Ibid.

127 <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/37541/u-opstini-malo-crnice-izgubili-projekat-medija.html>

128 Ibid.

129 Ibid.

konkursno finansiranje „imenovanjem velikog broja kompromitovanih medijskih i paramedijskih radnika, iz fantomskih ili vlasti bliskih udruženja u konkursne komisije”¹³⁰. Zbog takve odluke udruženja su povukla svoje članove iz svih komisija dodajući da je “žalosno da se skandalozna praksa konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja sa lokalnog nivoa presečila na državni”¹³¹. Ministarstvo je ipak sprovelo konkurse i najveći iznos dalo firmi “Essentis” koja se za proizvodnju medijskih sadržaja registrovala samo dan pred zaključenje konkursa i koja pritom nema nijednog zaposlenog¹³². Drugu najveću sumu dobila je firma iz Novog Sada koja nije ni registrovana za proizvodnju medijskog sadržaja već za usluge marketinga i reklamiranja¹³³. Velike sume dobole su i kompanije i mediji u vlasništvu ljudi veoma bliskih vladajućim strankama, uključujući sina direktora BIA Bratislava Gašića, Zorana Veličkovića, predsednika udruženja PROUNS i Vitka Radomirovića, lokalnog biznismena iz Niša¹³⁴.

Brojni propusti uočeni su i na konkursima u Nišu, Vranju, Koceljevi, Topoli, Novoj Varoši, Lajkovcu i drugim opštinama.

Konkursno sufinansiranje opterećeno je i ozbiljnim sumnjama da je u pojedinim slučajevima u pitanju kriminalno delovanje. Od brojnih primera da su novoosnovane i malo poznate firme uzimale milonske iznose na konkursima izdvajamo slučaj koji je istražio portal Cenzolovka.

Firme Brifing Banat iz Pančeva i Brif Media Net iz Novog Sada registrovane krajem 2016, dobole su novac u 2017. godini na čak 16 konkursa u vojvođanskim opštinama, uvezvi oko 277.000 evra¹³⁵. Poseban kuriozitet predstavlja podatak da je Brifing Banat pobedio u svih 8 opština u Južnobanatskom okrugu u kojima je bio raspisan konkurs. Obe firme vode portale koji otvoreno podržavaju politiku SNS¹³⁶.

Novinarska i medijska udruženja, ali i organizacije civilnog društva koje se bave ovom temom, uputile su proteklih godina na desetine

predloga i primedbi na sistem projektnog sufinansiranja. Nijedna od tih primedbi nije uvažena niti su ispravljene ili sankcionisane greške na koje se ukazivalo. Nakon detaljnih višegodišnjih analiza i praćenja konkursa, organizacije NUNS, NDNV, ANEM, AOM i Lokal Press usvojile su u maju 2018. zajedničke stavove o sadržini buduće medijske strategije i objavili ih u dokumentu pod nazivom: Prilozi za izradu strategije razvoja sistema javnog informisanja do 2023. godine¹³⁷. U dokumentu se nalaze i detaljne preporuke za mera koje bi poboljšale sistem projektnog sufinansiranja medija.

Cilj 2: Ostvareno puno povlačenje državnog vlasništva iz medija.

Država je i dalje ostala vlasnik dela akcija u kompanijama koje izdaju uticajne dnevne liste Politiku i Večernje novosti, sa pravom da postavlja urednike u oba lista.

Oba lista vode izrazito provladinu politiku. Privatizacija državnih udela u ove dve kompanije nikada nije pokrenuta iako je to zakonska obaveza. Slično važi i za sportske kanale Arena sport koji su u većinskom vlasništvu državnog preduzeća Telekom Srbija.

Nedefinisana sudbina agencije Tanjug, tj. grubo kršenje odluke o gašenju od strane velikog broja ministarstava i drugih institucija već su objašnjeni u analizi Poglavlja 5 koje se bavi javnim nabavkama. U Kragujevcu lokalnu RTV Kragujevac preuzeala je ponovo Skupština grada nakon raskida ugovora o privatizaciji. Grad se ovom prilikom pozvao na uredbu Vlade Srbije koja lokalnim samoupravama dozvoljava da preuzmu medije posle raskida ugovora o privatizaciji¹³⁸, ali samo u periodu od 6 meseci nakon čega opet mora da usledi prodaja¹³⁹. Ova uredba je izmenjena 2017. godine i tada je dozvoljena mogućnost ponovnog preuzimanja iako je veoma sporno da li je ovakvo rešenje, suprotno obavezama o izlasku države iz medija, u skladu sa zakonom.

130 <http://rs.n1info.com/a386514/Vesti/Novinarska-udruzenja-povukla-clanove-iz-konkursnih-komisija.html>

131 Ibid.

132 Ibid.

133 Ibid.

134 Ibid.

135 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/mladi-nepoznati-ali-uspesni-277-000-evra-za-portale-koje-spaja-podrska-vlastima/>

136 Ibid.

137 <http://mcvojvodine.org/wp-content/uploads/2018/06/PRILOZI-ZA-IZRADU-STRATEGIJE-RAZVOJA-SISTEMA-JAVNOG-INFORMISANJA-DO-2023-GODINE.pdf>

138 <http://rs.n1info.com/a279192/Vesti/Vesti/Grad-ponovo-preuzeo-Radio-televiziju-Kragujevac.html>

139 Uredba o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija, Službeni glasnik RS, br. 65/15 i 31/17. član 10, stav 2.

Novinarska i medijska udruženja upozoravaju već godinama da se privatizacija često svodi na preuzimanje medija od strane pojedinaca ili firmi bliskih vlastima, a da se onda nastavlja finansiranje tih medija ili kroz nameštene konkurse za sufinansiranje ili kroz javne nabavke¹⁴⁰.

Po istraživanju BIRN-a od 34 privatizovana lokalna medija, za njih 18 je utvrđeno da novi vlasnici imaju veze sa političkim strankama¹⁴¹.

Po Zakonu o javnom informisanju i medijima, kupac privatizovanog medija ima obavezu da u narednih 5 godina obezbedi kontinuitet medijskih sadržaja, uključujući održavanje udela svih vrsta programa, održavanje programa na manjinskim jezicima i slično¹⁴². Poštovanje ove odredbe kontroliše Ministarstvo privrede, koje je tu nadležnost preuzeo od ugašene Agencije za privatizaciju, s tim što se za kontrolu elektronskih medija oslanja na izveštaje REM-a¹⁴³. Medijska i novinarska udruženja upozoravala su da Ministarstvo nema dovoljno kapaciteta da obavlja ovu kontrolu, a to potvrđuje i činjenica da do sada nije objavljen nijedan izveštaj o kontroli privatizovanih medija¹⁴⁴.

Cilj 3: Ostvaren veći stepen zaštite bezbednosti novinara

O ovom cilju detaljno je pisano u delu ovog poglavlja koje se bave bezbednošću novinara.

Cilj 4: Odsustvo neovlašćenog saopštavanja medijima informacija o tekućim ili planiranim krivičnim istragama.

Nikakav napredak nije postignut u sprečavanju neovlašćenog dostavljanja informacija iz istraga medijima. Ovakve informacije najčešće se koriste za kampanje protiv političkih protivnika, ali i za tabloidne priče koje povećavaju tiraž medijima. Jedna od najizdašnijih priča za tabloide je ubistvo pevačice Jelene Marjanović 2016.

godine. Tabloidi i dalje koriste ovaj slučaj objavljajući podatke i informacije iz istrage za koje niko ne zna da li su istiniti, ali i fotografije sa uviđaja. Niko nikad nije odgovarao za ovo grubo kršenje zakona i odavanje zaštićenih podataka. Vrhunac je bio kada je tabloid Informer najavio hapšenje muža ubijene, Zorana Marjanovića nakon što uđe u jedan od rijaliti programa na TV Happy, dve nedelje pre nego što se to stvarno i desilo¹⁴⁵. Policija je sačekala da Marjanović uđe u pomenuti rijaliti i onda ga je uhapsila nakon 24 časa. Istoga dana kada je uhapšen, Predsednik Republike Aleksandar Vučić nazvao ga je ubicom uz reči: „Takvi monstrumi zaslužuju najveću kaznu. Kad neko majci svoga deteta probije lobanju toliko puta... Podržaću predlog zakona kojim bi kazne za ovakvo nasilje bile još oštire nego što su danas“¹⁴⁶.

Predsednik Vučić nastavio je da iznosi podatke iz istraga koje uopšte ne bi smeо da poseduje. U slučaju ubistva investitora u Beogradu u septembru 2018, za koje je osumnjičena Stojanka Stojanović, Vučić je osumnjičenu nazvao hladokrvnim ubicom i dodao: “Hoćete li da vidite dosije šta je ta baba radila i koga je pokušala sve da ubije, a niko ne pita onoga čiji je otac ubijen... Živimo u zemlji patologije, gde se govori 'živeo ubica'”¹⁴⁷. Nakon toga, provladini mediji su iznenada došli do snimka ubistva koji su objavili, a zatim su se utrkivali u objavljuvanju fantastičnih detalja iz života gospođe Stojanović sve do tvrdnje da je bila plaćeni ubica tajnih službi¹⁴⁸.

Informisanje na manjinskim jezicima

Informisanje na manjinskim jezicima sadržano je u Poglavlju 23 u okviru dela koji se bavi pravima nacionalnih manjina. Za ovu oblast donet je i poseban Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina¹⁴⁹. U Akcionom planu za nacionalne manjine jedno poglavљje posvećeno je kulturi i medijima, s tim što se od

140 Videti, na primer: <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/posle-medijskog-konkursa-jos-33-miliona-za-rtv-vranje/>; <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/32188/nuns-i-ndnv-niski-konkurs-za-medije-realizovan-po-zelji-vlasti-.html>

141 <http://www.aom.rs/wp-content/uploads/2018/06/komentar-organizacija-civilnog-drustva-izvestaj-ek-napredak.pdf>, strana 29.

142 Zakon o javnom informisanju i medijima, član 142

143 Ibid.

144 <http://mcvojvodine.org/wp-content/uploads/2018/06/PRILOZI-ZA-IZRADU-STRATEGIJE-RAZVOJA-SISTEMA-JAVNOG-INFORMISANJA-DO-2023-GODINE.pdf>, strana 12.

145 <https://www.cins.rs/srpski/news/article/nema-politicke-volje-da-se-spreci-curenje-informacija>

146 [https://insajder.net/sr/sajt/vazno/6930/Ministar-Stefanovi%C4%87-o-hap%C5%A1-enju-mu%C5%BEa-ubijene-peva%C4%8Dice-Policija-ne-tempira-hap%C5%A1-enja-o-tome-odlu%C4%8Duje-tu%C5%BEilac-\(VIDEO\).htm](https://insajder.net/sr/sajt/vazno/6930/Ministar-Stefanovi%C4%87-o-hap%C5%A1-enju-mu%C5%BEa-ubijene-peva%C4%8Dice-Policija-ne-tempira-hap%C5%A1-enja-o-tome-odlu%C4%8Duje-tu%C5%BEilac-(VIDEO).htm)

147 https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2018&mm=09&dd=13&nav_category=11&nav_id=1443308

148 <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3120959/senzacionalno-istina-o-babi-ubici-coka-radila-za-db-bivsu-misicu-obucile-tajne-sluzbe-citajte-u-kuriru>

149 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/prilog_fajl/akcioni_plan_za_sprovodenje_prava_nacionalnih_manjina_-_sa_semaforom.pdf

13 potpoglavlja čak 11 bavi medijima (ukupno 25 aktivnosti)¹⁵⁰.

Informisanje na manjinskim jezicima odvija se na tri načina: kroz javne servise Srbije i Vojvodine koji imaju zakonsku obavezu da informišu na jezicima nacionalnih manjina, zatim kroz medije čiji su osnivači Nacionalni saveti nacionalnih manjina i kroz privatne medije koji imaju programe na manjinskim jezicima. U sve tri grupe postoje problemi koji opterećuju i medije na srpskom jeziku, ali takođe i specifični izazovi vezani za širu politiku prema nacionalnim manjinama u Srbiji.

RTS godinama ne sprovodi zakonom propisanu obavezu da uvede programe na manjinskim jezicima i formira odgovarajuće redakcije.

Ovim se u diskriminisan položaj dovode manjine koje žive van Vojvodine, jer za razliku od vojvođanskih, nemaju informisanje na svom jeziku na javnom servisu. Obrazloženja koja RTS daje svode se na nedostatak novca, što ne može da bude razlog za nepoštovanje zakonske obaveze¹⁵¹. Vojvođanski javni servis ima programe na manjinskim jezicima, ali su redakcije pod kontrolom vladajućih struktura u Nacionalnim savetima tih manjina, čime se ugrožava nezavisno i slobodno informisanje građana¹⁵².

Mediji u vlasništvu Nacionalnih saveta imaju specifične probleme koji su vezani za njihov zakonski položaj. Oni su, pored javnih servisa, jedini mediji koji su isključeni iz obaveze privatizacije i povlačenja države iz medija. Ova kva situacija obezbedila im je da opstanu, ali sa druge strane, omogućila je kontrolu dominantnih stranaka u svakoj od nacionalnih zajednica nad sopstvenim medijima. Pluralizam i poštovanje slobode informisanja u medijima pod kontrolom Nacionalnih saveta nije prepoznato ni u jednoj aktivnosti u Akcionom planu za nacionalne manjine, tako da ni ne ulazi u izveštavanje o sprovođenju ovog plana. Istraživanje koje je 2017. uradio Centar za ra-

zvoj civilnog društva pokazalo je da su ovi mediji pod velikim pritiskom vladajućih struktura u Nacionalnim savetima, što se, sa izuzetkom mađarskog i bošnjačkog nacionalnog saveta, svodi na istu vladajuću stranku kao na nacionalnom nivou – SNS¹⁵³.

Privatni mediji koji imaju program na manjinskim jezicima prepušteni su tržištu i konkursnom sufinansiranju. Specijalizovane konkurse za ove medije organizuju Republika i Pokrajina i tek po neka lokalna samouprava¹⁵⁴. Pošto ne postoji zakonska obaveza za lokalne samouprave u kojima živi veći broj pripadnika manjinskih naroda da razdvoje konkurse za medije na srpskom i na jezicima nacionalnih manjina, oni to najčešće i ne rade. Neke opštine idu u drugu krajnost, pa organizuju konkurse samo za medije koji imaju program na manjinskim jezicima, poput Preševa, što je takođe kršenje zakona i diskriminacija¹⁵⁵.

Koalicija novinarskih i medijskih udruženja napravila je set preporuka za unapređenje informisanja na manjinskim jezicima. Među preporukama se nalaze i prepoznavanje interkulturalnosti kao važnog javnog interesa, obezbeđivanje zakonskih mehanizama za nezavisnu uređivačku politiku medija u vlasništvu Nacionalnih saveta, uvođenje programa na manjinskim jezicima na RTS-u, stimulativne mere za medije koji imaju program na manjinskim jezicima i slično¹⁵⁶. Izmenama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina u junu 2018. izvršeno je usklađivanje sa terminologijom i opštim rešenjima iz seta medijskih zakona, ali primedbe koje su izneli predstavnici stručne javnosti nisu otklonjene.¹⁵⁷

150 Ibid.

151 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/izvestaj_1-2018.pdf

152 <http://cdcs.org.rs/wp-content/uploads/2017/06/Informisanje-na-jezicima-manjina.pdf>

153 Ibid.

154 <http://www.ndnv.org/wp-content/uploads/2017/10/Informisanje-na-jezicima-nacionalnih-manjina-%E2%80%93-na-sporednom-koloseku.pdf>

155 <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Medijska-udruzenja-Presevo-diskriminise-nealbanske-medije.sr.html>

156 <http://www.ndnv.org/wp-content/uploads/2017/10/Informisanje-na-jezicima-nacionalnih-manjina-%E2%80%93-na-sporednom-koloseku.pdf>, strane 29-31.

157 Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, Službeni glasnik RS br. 72/2009, 20/2014 - odluka US, 55/2014 i 47/2018.

POGLAVLJE

28

*Kontrola medija kroz finansiranje
reklamnog sadržaja*

Poglavlje 28 bavi se zaštitom potrošača i zaštitom zdravlja. U okviru zaštite potrošača, ovo poglavlje dotiče se i oglašavanja. Oglašavanje organa javnih vlasti je široka tema koja se provlači kroz skoro sva ovde obrađena poglavlja (5, 8, 10, 23). Zbog važnosti same teme i jasnoće analize, odlučili smo da celu oblast oglašavanja predstavimo kroz Poglavlje 28. Uz oglašavanje, ovde će se tretirati i svi drugi oblici državnih davanja medijima koji ne spadaju u konkursno sufinansiranje (obrađeno u Poglavlju 23) i javne nabavke (obrađene u Poglavlju 5) poput donacija i sponzorstva.

Oglašavanje različitih organa javne vlasti još uvek nije na celovit način regulisano zakonima.

Parcijalna rešenja postoje u Zakonu o oglašavanju, ali je generalna intencija tog akta bila da se bavi prvenstveno komercijalnim oglašavanjem. Oglašavanje javnih entiteta treći se samo kroz opšte norme poput zabrane govora mržnje ili zaštite maloletnika, a čak su ukinute neke odredbe koje su postojale u prethodnom zakonu (na primer zabrana da se kroz državno oglašavanje oglašava politička organizacija, stranka ili političar)¹⁵⁸. Državno i političko oglašavanje nisu regulisali ni drugi zakoni od kojih se to moglo očekivati, poput medijskih zakona.

Tržište oglašavanja u Srbiji je haotično i neregulisano, a ne postoje ni pouzdane procene koliko novca se godišnje izdvaja za ove svrhe. Neke procene govore da su u pitanju iznosi od oko 174 miliona evra za 2017, ali je nepoznato koliki deo od toga otpada na javne entitete¹⁵⁹. Međutim, svi se slažu da su država i drugi javni entiteti, uključujući javna preduzeća i ustanove, glavni i najveći učesnik na tržištu.

Pored davanja putem konkursnog sufinansiranja i preko javnih nabavki, oglašavanje i slični oblici davanja (uključujući i donacije i sponzorstva) predstavljaju treći važan stub državnog ulaganja u medije. Zbog već pomenute neregulisanosti, ovde su problemi mnogo veći nego kod prva dva oblika davanja novca

medijima od strane javnih vlasti. Na probleme je detaljno prvi ukazao Savet za borbu protiv korupcije, vladino savetodavno telo, koji je 2011. i 2015. godine napravio izveštaje o uticaju države na medije¹⁶⁰. Oba izveštaja ukazivala su na kontinuitet zloupotreba javnog novca u cilju kontrole medija. U generalnom zaključku izveštaja iz 2015. godine Savet navodi „da se putem oglašavanja i marketinga institucija javnog sektora stvara veoma jak odnos između medija i predstavnika svih nivoa vlasti. Uglavnom je taj odnos direktni ili posredan preko marketinških agencija koje su bliske političkim strankama. Mediji imaju finansijsku korist u tom odnosu, a predstavnici vlasti imaju „fleksibilnije“ i servilnije medije, koji su ucenjeni mogućnošću da izgube sredstva koja im stižu od oglašavanja i marketinga“¹⁶¹.

U izveštaju iz 2015. godine Savet je identifikovao i opisao mnoge probleme u oblasti oglašavanja javnih entiteta, uključujući diskreciono odlučivanje, veze političara i vlasnika marketinških agencija koje utiču na dobijanje posla, nedostatak kontrole nad radom javnih preduzeća, angažovanje za poslove marketinga firmi koje za to nisu registrovane, naručivanje istraživanja javnog mnjenja ili roba i usluga za koje ne postoji opravданje u poslovanju institucije i slično. Savet je dao i 24 preporuke za ispravljanje svih nedostataka. Do sada ništa nije urađeno po pitanju ovih zaključaka i preporuka.

Organizacija Transparentnost Srbija upozoravala je i pre usvajanja Zakona o oglašavanju 2016. godine da se na ovaj način ostavlja prostor za nastavak pritiska na medije kroz oglašavanje državnih institucija¹⁶². U izveštaju eksperata Medijska reforma nakon pet godina od usvajanja Medijske strategije¹⁶³ navodi se da je regulacija javnog oglašavanja jedan od prioriteta u nastavku medijske reforme. Oni predlažu da se cela oblast oglašavanja od strane države i drugih javnih entiteta uredi posebnim zakonom uz učešće civilnog sektora, strukovnih i medijskih udruženja¹⁶⁴.

158 http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Za%C4%88Darani_krug_ogla%C5%A1avanja_javnog_sektora.pdf, strana 4.

159 Studija Asocijacije medija, Prava mera medija, 2018., <http://asmedi.org/misc/PravaMeraMedija.pdf>

160 Izveštaj o pritiscima i kontroli medija iz 2011., dostupan na: <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/sr-Cyril-CS/izvestaji/cid1028-1681/predstavljen-izvestaj-o-pritiscima-i-kontroli-medija-u-srbiji/>; i Izveštaj o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga iz 2015. dostupan na: <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/sr-Cyril-CS/izvestaji/cid1028-3007/izvestaj-o-mogucem-uticaju-institucija-javnog-sektora-na-medije-kroz-plaćanje-usluga-oglasavanja-i-marketinga>

161 Izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije iz 2015., strane 3 i 4.

162 http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Za%C4%88Darani_krug_ogla%C5%A1avanja_javnog_sektora.pdf

163 Ibid, strana 26.

164 Ibid.

Da bi se pobrojani problemi makar delimično ispravili, Zakonom o javnom informisanju i medijima predviđeno je uspostavljanje Registra medija za koji je nadležna Agencija za privredne registre. Međutim, ovaj registar od početka prate brojne manjkavosti na koje su ukazivala i medijska i novinarska udruženja i organizacije civilnog društva. Problemi se kreću od široko postavljene klasifikacije novčanih davanja medijima (sredstva dobijena na ime državne pomoći i sredstva koja se ne dodeljuju na osnovu državne pomoći), neažurnost podataka, nekompetentnost APR-a za ovu temu, nepraktičnosti pretraživača u Registru, pa sve do nepreciznosti koje dokumente organi javne vlasti dostavljaju registru¹⁶⁵.

Poseban problem predstavlja činjenica da nisu svi podaci o davanjima medijima na jednom mestu, tj. da Registrar medija nije jedina baza podataka. Registrat pružalaca medijskih usluga uspostavljen je Zakonom o elektronskim medijima i sadrži podatke o pružaocima audio-vizuelnih medijskih usluga¹⁶⁶. Ovaj registar vodi Regulatorno telo za elektronske medije i trebalo bi da služi kao dopunski uz Registrar medija, obezbeđujući brojne podatke o elektronskim medijima, značajne za transparentnije sa-gledavanje medijskog tržišta¹⁶⁷. Međutim, zaključak medijskih i novinarskih udruženja je da je registar pružalaca medijskih usluga previše komplikovan i terminološki konfuzan, pa čak i da postoji neusaglašenost naziva za iste kategorije u dva registra¹⁶⁸.

Komisija za kontrolu državne pomoći ima svoj registar de minimis pomoći u koji se upisuju i sredstva koja mediji dobijaju putem konkursa (a koja po zakonu spadaju u de minimis)¹⁶⁹, dok se javne nabavke registruju na posebnom portalu javnih nabavki koji vodi Uprava za javne nabavke¹⁷⁰. I ovi registri su dosta komplikovani za korišćenje i svakako nisu usaglašeni sa Registrom medija. U pravnoj analizi *Transparentnost podataka o državnoj potrošnji na medijski sektor* koju su objavili BIRN, Fondacija Slavko

Ćuruvija i NUNS analiziraju se detaljno svi podaci o medijima koje država skuplja i objavljuje u različitim registrima i problem njihove neusaglašenosti, kao i manjkavosti svakog od registara posebno¹⁷¹. U analizi se preporučuje da se uspostavi centralno čvoriste za sve podatke o davanjima za medije i da to bude reformisani Registrar medija¹⁷².

Izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije iz 2015. godine posebno je apostrofirao sumnjiva izdvajanja javnih preduzeća za različite marketinške kampanje, usluge oglašavanja, donacije i sponzorstva¹⁷³. Zakon o javnim preduzećima propustio je da reguliše ovu oblast, tako da je ovim subjektima ostavljena ogromna sloboda da posopstvenom nahođenju troše novac na oglašavanje i marketing. Savet je zaključio da veliki deo tih poslova služi za prikriveno finansiranje podobnih medija, ali i za pritisak na uređivačku politiku. Organizacija Transparentnost Srbija sprovedla je novo istraživanje za 2015. i 2016. godinu, koje nisu bile obuhvaćene izveštajem Saveta. Rezultati su pokazali da se gotovo ništa nije promenilo i da je nastavljena praksa netransparentnog trošenja novca¹⁷⁴. Ova organizacija zaključila je „u dobijenim ugovorima, pronađeno je nekoliko slučajeva da su mediji prihvatali obaveze koje mogu narušiti nezavisnu uređivačku politiku. Takođe, uočene su javne nabavke prostora u štampanim medijima za oglašavanje sa specifikacijama koje su jasno ukazivale da se “cilja” na određeni medij“¹⁷⁵. Neka od preduzeća koja imaju najviše ugovora sa medijima, poput Pošta Srbije, odbila su da dostave dokumentaciju¹⁷⁶.

Po istraživanju Južnih vesti iz 2016. godine, niške opštine i komunalna preduzeća dali su više od 12 miliona dinara provladinim medijima na osnovu ugovora o tehničkoj saradnji, zaobilazeći tako i Zakon o javnom informisanju¹⁷⁷. Ugovori su koncipirani tako da je kao predmet ugovaranja stavljena „međusobna saradnja u vidu razvoja, koprodukcije i produkcije radio i tel-

165 <https://kazitrazi.rs/wp-content/uploads/2017/11/TRANSPARENTNOST-PODATAKA-DRZAVNA-POTROSNJA.pdf>

166 Zakon o elektronskim medijima, Službeni glasnik RS br. 83/2014 i 6/2016-dr.zakon, član 86

167 <http://www.rem.rs/sr/registr-pruzalaca-medijskih-usluga>

168 <http://mcvojvodine.org/wp-content/uploads/2018/06/PRILOZI-ZA-IZRADU-STRATEGIJE-RAZVOJA-SISTEMA-JAVNOG-INFORMISANJA-DO-2023-GODINE.pdf>, strana 30.

169 <http://www.kkdp.gov.rs/lat/de-minimis.php>

170 Zakon o javnim nabavkama, Službeni glasnik RS br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015, članovi 69 i 135.

171 <http://birnsrbija.rs/wp-content/uploads/2017/11/TRANSPARENTNOST-PODATAKA-DRZAVNA-POTROSNJA.pdf>

172 Ibid.

173 <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/sr-Cyril-CS/izvestaji/cid1028-3007/izvestaj-o-mogucem-uticaju-institucija-javnog-sektora-na-medije-kroz-placanja-usluga-oglasavanja-i-marketinga>

174 http://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Politicki_uticaj_na_javna_preduzeca_i_medije.pdf

175 Ibid.

176 Ibid.

177 <https://www.juznevesti.com/Istrazujemo/Novcem-gradjana-placaju-sopstvenu-promociju-u-medijima.sr.html>

evizijskog programa, video-materijala sa tematikom aktuelnih događaja i aktivnosti Gradske opštine, kao i kupovina vremena za emitovanje snimljenih priloga”, čime je obezbeđeno da se ne ide na javne nabavke, jer su upravo ove delatnosti Zakonom o javnim nabavkama isključene iz režima nabavki¹⁷⁸.

Novosadska javna preduzeća potrošila su u toku 2016. godine više od 300.000 evra za usluge reklamiranja i oglašavanja, uključujući i plaćena istraživanja javnog mnjenja¹⁷⁹. Reklamirala su se i preduzeća koja su monopolisti na tržištu poput Vodovoda i kanalizacije ili Gradske toplane¹⁸⁰. Vodovod je većinu para potrošio za svoju promotivnu kampanju protiv krađe vode, što otvara pitanje regulacije promotivnih kampanja javnih i javno-komunalnih preduzeća i sprečavanja diskrecionih odluka rukovodstva da veliki novac izdvajaju za kampanje čiji domet i svrha nikada nisu objektivno izmereni.

Agencija Tanjug, pored svih navedenih davanja kroz sistem javnih nabavki, objašnjenih u delu o Poglavlju 5, dobila je donaciju u vrednosti od milion i po dinara od Privredne komore Srbije za nabavku video opreme¹⁸¹.

Posebnu formu zloupotrebe javnih preduzeća radi uticaja na medije predstavlja upravljanje investicijama na političkoj osnovi. Pažnju javnosti izazvala je u septembru 2018. najava da državna telekomunikaciona kompanija Telekom planira da kupi nekoliko distributera kablovskega programa u Srbiji¹⁸². Televizija N1, čiji vlasnik poseduje i kablovski sistem SBB, izrazila je zabrinutost da bi Telekom mogao da plati kompanije koje želi da kupi mnogo više nego što stvarno vrede, ali i da bi nakon toga mogao da izbaci program N1 iz ponude tih operatera¹⁸³. Ova priča dodatno privlači pažnju pošto je N1 jedina televizija sa nacionalnom pokrivenošću (mada samo kroz kablovsku distribuciju) koja je kritički nastrojena prema vlastima u Srbiji, dok je rukovodstvo Telekoma politički postavljen od strane vladajuće stranke.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ <http://www.politika.rs/sr/clanak/384340/Dnevno-900-evra-za-reklame-javnih-preduzeца>

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ <https://www.cins.rs/srpski/news/article/privredna-komora-srbije-donirala-tanjugu-video-opremu>

¹⁸² <http://rs.n1info.com/a421097/Biznis/Drzava-kao-kabloski-operater.html>

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007b0d8>

¹⁸⁵ Zakon o oglašavanju, član 27, stav 4.

¹⁸⁶ Zakon o elektronskim medijima, član 74.

¹⁸⁷ <http://www.politika.rs/sr/clanak/371964/TV-kanalima-milioni-oticu-u-sivu-zonu>

¹⁸⁸ Zakon o oglašavanju, član 74, stav 2.

¹⁸⁹ <http://pravoikt.org/novi-zakon-o-glasavanju-reemitovanje-stranih-kabloskih-programa/>

¹⁹⁰ Ibid.

Jedna od tema koja takođe izaziva kontraverze u vezi sa oglašavanjem je zabrana seče stranih reemitovanih programa domaćim reklamama. Reemitovanje stranih kanala je slobodno, bez obaveze da traže dozvolu od REM-a, po osnovu Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji koju je Srbija ratifikovala 2003¹⁸⁴. Pošto Konvencija štiti samo reemitovanje originalnog programa, bez ikakvog ubacivanja ili prekida-nja, Zakon o oglašavanju je zabranio ubacivanje reklama pokušavajući da zaštitи domaće medijsko tržište od odlivanja novca u kompanije koje nisu registrovane niti plaćaju porez u Srbiji¹⁸⁵. I Zakon o elektronskim medijima definiše reemitovanje kao emitovanje originalnog programa, bez ubacivanja sadržaja, uključujući tu i reklame¹⁸⁶.

Pojedini emiteri oštro su protestovali zbog činjenice da REM ne radi svoj posao i da žmuri na ubacivanje domaćih reklama u reemitovane programe¹⁸⁷. Zakon o oglašavanju stavio je ovu oblast u nadležnost REM-a po automatizmu, jer je reč o oglašavanju u elektronskim medijima¹⁸⁸.

Advokat i ekspert za medijsko pravo Miloš Stojković u svojoj analizi upozorava na problematičnost rešenja predviđenog Zakonom o oglašavanju¹⁸⁹. Po njegovim rečima, dovoljno bi bilo da se strani kanali registruju u nekoj državi i odatle puštaju kompletan program, uključujući i reklame iz Srbije, pa da potpadnu pod zaštitu Konvencije i time obesmisle zabranu iz Zakona o oglašavanju. Takođe, on upozorava na olaku upotrebu tako teškog instituta kao što je zabrana ili skrembovanje programa. On predlaže da se nadležnost iz REM-a (koji nema ni tehničkih kapaciteta da obavlja ovaj posao) prebaci na Komisiju za zaštitu konkurenčije, jer u principu ovde i jeste u pitanju eventualno narušavanje slobodne konkurenčije, a da se eventualnim poreskim utajama bave za to i inače nadležni poreski organi¹⁹⁰.

POGLAVLJE

32

***Nadzor trošenja budžetskog novca
od strane Državne revizorske
institucije za finansiranje političkih
partija i konkursa za sufinansiranje
medija***

Poglavlje 32 obuhvata internu i eksternu reviziju državnih finansijskih interesa EU i zaštitu evra od falsifikovanja. Oblast eksterne revizije pokriva delovanje Državne revizorske institucije (DRI). S obzirom na činjenicu da je DRI nadležna za kontrolu finansijskih i političkih stranaka, ali i državnih institucija (uključujući i njihova davanja za medije) ova oblast jeste interesantna sa stanovišta slobode medija.

Jedna od aktivnosti u Akcionom planu za Poglavlje 23 poverena je DRI. Ova aktivnost obavezuje na sprovođenje revizije finansijskih izveštaja parlamentarnih političkih stranaka u vezi sa oglašavanjem su-finansiranim novcem iz budžeta tokom izborne kampanje 2014. godine, uz naznaku da je u pitanju veza sa Poglavljem 32¹⁹¹.

Iako je DRI od 2015. uradila reviziju 11 političkih partija, od toga reviziju 4 partije u 2017. godini i utvrdila seriju nepravičnosti kod 10 političkih partija, ne postoje podaci o sankcijama.

Država Srbija od 2016. godine izveštava o potpunoj ispunjenosti ove mere, iako indikator definiše i izvršene sankcije prema političkim partijama¹⁹². Ovo je još jedan primer formalističkog shvatanja aktivnosti i ciljeva Akcionog plana za Poglavlje 23. Formalno ispunjavanje ove mere nije doprinelo utvrđivanju zloupotreba i pritiska na medije kroz oglašavanje političkih stranaka, kao ni sprečavanju ponavljanja sličnih situacija u budućnosti.

Tokom revizije poslovanja REM-a u 2016. godini, DRI je utvrdila brojne propuste u radu ove institucije od kojih neki sežu i do 2013. godine¹⁹³.

Tom prilikom nije rađena revizija svrsishodnosti poslovanja REM koja bi ukazala na mnoge od problema uočene tokom praćenja Poglavlja 23. Između ostalog, utvrđena su kršenja Zakona o elektronskim medijima, Zakona o računovodstvu i Statuta REM¹⁹⁴. Nepravilnosti i dalje nisu uklonjene.

Savet za borbu protiv korupcije je u svom izveštaju iz 2015. jednom od preporuka tražio od Državne revizorske institucije da na relevantnom uzorku sproveđe kontrolu svrshodnosti medijskih usluga, odnosno usluga video produkcije, promocije i oglašavanja institucija javnog sektora¹⁹⁵. Iako je imala obavezu u okviru Akcionog plana za poglavljje 23, Vlada nije razmatrala izveštaje Saveta.

Nekoliko medijskih i novinarskih udruženja, kao i organizacija civilnog društva tražile su u decembru 2017. od DRI da pokrene postupak revizije, odnosno evaluacije procesa konkursnog sufinansiranja medija zbog velikog broja nepravilnosti koje su uočene u ovom procesu¹⁹⁶. Inicijativa nije još uvek prihvaćena od strane DRI.

191 <https://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%202023%20Treci%20nacrt-%20Konacna%20verzija1.pdf>, aktivnost 3.5.2.30.

192 <https://mediji.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/07/Komentar-OCD-na-Izve%C5%A1taj-EK-o-napretku-RS-za-2017.pdf>

193 <https://www.dri.rs/B0-2017.371.html>

194 Ibid.

195 <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/izvestaji/Izvestaj%20o%20medijima%20konacna%20verzija.pdf>, strana 102.

196 <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/udruzenja-uputila-zahet-drzavnoj-revizorskoj-instituciji-da-isplita-konkursno-sufinansiranje-medija/>

ZAKLJUČAK

U načelu, izveštaj o praćenju poglavlja koja se tiču medijskih sloboda ukazuje na pogoršanje prakse u svim oblastima, a da je uočeno i pogoršanje do sada stabilnog pravnog okvira. Važno je napomenuti da su nalazi ovog izveštaja u suprotnosti sa pozitivnim zvaničnim nalazima institucija koje izveštavaju u ovim poglavljima, a koji se svode na tehničko izveštavanje o ispunjenim obavezama.

Kao ključni problemi svakog poglavlja mogu se izdvojiti: konfuzne i sporne odredbe Zakona o javnim nabavkama (Poglavlje 5); neprecizirane obaveze primalaca državne pomoći, način izveštavanja i nadzor, ali i nedovoljna ovlašćenja Komisije za kontrolu državne pomoći, pravna nesigurnost kada je u pitanju medijska koncentracija zbog postojanja dva nezavisna organa koji donose odluke po istom pitanju (Poglavlje 8); preveliki uticaj kako na rad REM-a, tako i javnih servisa (Poglavlje 10); konstantno povećanje napada na novinare koji kritički pišu o radu vlasti, sve veći broj konkursa za finansiranje medija na kojima su uočene nepravilnosti i zloupotrebe, nastavak procesa privatizacije koje se često svodi na preuzimanje medija od strane kompanija ili pojedinaca bliskih vlasti, trend neovlašćenog dostavljanja informacija iz istraga medijima, višegodišnje izbegavanje RTS-a da sprovede zakonom propisanu obavezu da uvede programe na manjinskim jezicima (Poglavlje 23); nepostojanje zakonodavnog okvira koji bi na celovit način regulisao oglašavanje različitih organa javne vlasti (Poglavlje 28); neutvrđivanje da li je bilo zloupotreba i pritiska na medije kroz oglašavanje političkih stranaka tokom izbornih kampanja (Poglavlje 32).

Ono što se može uočiti i što su GI već definisale kao rizike koji prate monitoring ove oblasti u procesu evropskih integracija jesu: širok spektar nadležnih institucija; nepostojanje akcionih planova za svako poglavlje; nemogućnost procene uspešnosti pojedinih mera na kratak rok; nejednaka spremnost državnih organa za

saradnju i nedovoljna transparentnost u radu; neophodnost praćenja rezultata na svim nivoima državne vlasti – od nacionalnog, preko pokrajinskog do lokalnog¹⁹⁷.

Kao osnove svakog zdravog demokratskog društva ove slobode moraju biti zaštićene u skladu sa najvišim standardima. Analiza jasno pokazuje da je neophodan multisektorski pristup zaštiti slobode medija. Samo ispunjavanjem merila iz svih šest poglavlja koje dotiču slobodu izražavanja moguće je stvoriti celovit sistem zaštite ovog prava i obezbediti standarde slične razvijenim državama Evropske unije.

Građanske inicijative nastavljaju da intenzivno prate sve aspekte slobode izražavanja u procesu evropskih integracija, da ukazuju na probleme koji prate ovu oblast, u pravnom okviru i praksi, kao i da i zagovaraju veću saradnju i koordinaciju svih pregovaračkih grupa čija poglavlja obuhvataju slobodu izražavanja i medija.

¹⁹⁷ <https://mediji.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/07/Pra%C4%87enje-slobode-izra%C5%BEavanja-i-medijskih-sloboda-u-procesu-EU-integracija.pdf>, strane 30-31.

LITERATURA

PRAVNI PROPISI

- Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS broj 98/2006;
- Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine, Službeni glasnik RS broj 75/2011;
- Zakon o javnom informisanju i medijima, Službeni glasnik RS br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 - autentično tumačenje;
- Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, Službeni glasnik RS broj 16/2016;
- Uredba o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija, Službeni glasnik RS br. 65/15 i 31/17;
- Zakon o elektronskim medijima, Službeni glasnik RS br. 83/2014 i 6/2016-dr.zakon;
 - Statut Republičke radiodifuzne agencije, Službeni glasnik RS br. 102/05;
 - Poslovnik o radu Saveta Republičke radiodifuzne agencije, Službeni glasnik RS br. 42/02, 97/04, 65/05, 79/05-drugi zakon, 62/06, 85/06 i 41/09;
 - Pravilnik o postupku imenovanja članova Upravnog odbora Javnog medijskog servisa, Službeni glasnik RS br. 143/14;
 - Pravilnik o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga, Službeni glasnik RS br. 25/15;
 - Pravilnik o načinu izricanja mera pružaocima medijskih usluga („Službeni glasnik RS“ br. 25/15);
 - Pravilnik o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje, Službeni glasnik RS br. 55/15 i 90/17;
 - Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, Službeni glasnik RS br. 55/15;
 - Pravilnik o oglašavanju i sponzorstvu u elektronskim medijima, Službeni glasnik RS br. 101/16;
 - Kodeks ponašanja članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije, Službeni glasnik RS br. 112/17;
- Zakon o javnim medijskim servisima, Službeni glasnik RS br. 83/2014 i 103/2015;
- Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, Službeni glasnik RS broj 42/09;
- Zakon o Vladi, Službeni glasnik RS br. 55/2005, 71/2005 - ispr., 101/2007, 65/2008, 16/2011, 68/2012 - odluka US, 72/2012, 7/2014 - odluka US i 44/2014;
 - Odluka o pravnim posledicama prestanka javnog preduzeća novinska agencija Tanjug, Službeni glasnik RS br. 91/2015 i 102/2015;
- Zakon o ministarstvima, Službeni glasnik RS br. 44/2014, 14/2015, 54/2015 i 96/2015 - dr. zakon;
- Zakon o izboru narodnih poslanika, Službeni glasnik RS br. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 - dr. zakon, 75/2003 - ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 - dr. zakon, 85/2005 - dr. zakon, 28/2011 - odluka US, 36/2011 i 104/2009 - dr. zakon;
- Zakon o lokalnim izborima, Službeni glasnik RS br. 129/2007, 34/2010 - odluka US i 54/2011;
- Zakon o državnoj upravi, Službeni glasnik RS broj 79/2005, 101/2007, 95/2010 i 99/2014;

- Zakon o upravnoj inspekciji, Službeni glasnik RS broj 87/2011;
- Zakon o lokalnoj samoupravi, Službeni glasnik RS br. 129/2007 i 83/2014 - dr. zakon;
- Zakon o zabrani diskriminacije, Službeni glasnik RS broj 22/2009;
- Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Službeni list SRJ br. 11/2002, Službeni list SCG br. 1/2003 - Ustavna povelja i Službeni glasnik RS br. 72/2009 - dr. zakon, 97/2013 - odluka US i 47/2018;
- Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, Službeni glasnik RS br. 72/2009, 20/2014 - odluka US, 55/2014 i 47/2018;
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Službeni glasnik RS br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010;
- Zakon o agenciji za borbu protiv korupcije, Službeni glasnik RS br. 97/2008, 53/2010, 66/2011 - odluka US, 67/2013 - odluka US, 112/2013 - autentično tumačenje i 8/2015 - odluka US;
- Zakon o elektronskim komunikacijama, Službeni glasnik RS, br. 44/10, 60/2013 - Odluka Ustavnog suda i 62/2014;
- Zakon o kontroli državne pomoći, Službeni glasnik RS broj 51/2009;
 - Uredba o pravilima za dodelu državne pomoći Službeni glasnik RS br. 13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013, 97/2013 i 119/2014;
 - Uredba o načinu i postupku prijavljivanja državne pomoći, Službeni glasnik RS broj 13/2010;
- Zakon o oglašavanju, Službeni glasnik RS broj 6/2016;
- Zakon o zaštiti konkurenčije, Službeni glasnik RS br. 51/2009 i 95/2013;
- Zakon o javnim nabavkama, Službeni glasnik RS br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015;
- Zakon o Državnoj revizorskoj instituciji, Službeni glasnik RS br. 101/2005, 54/2007 i 36/2010;
- Zakon o privatizaciji, Službeni glasnik RS br. 83/2014, 46/2015, 112/2015 i 20/2016 - autentično tumačenje;
- Zakon o javnim preduzećima, Službeni glasnik RS br. 15/2016;

IZVEŠTAJI, ANALIZE I DRUGA DOKUMENTA MEĐUNARODNIH I DOMAĆIH INSTITUCIJA I ORGANIZACIJA

- Izveštaj o pristiscima i kontroli medija u Srbiji, Savet za borbu protiv korupcije, 2011.
- Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji, Savet za borbu protiv korupcije, mart 2015;
- Izveštaj o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga, Savet za borbu protiv korupcije, decembar 2015;
- Redovan godišnji izveštaj Zaštitnika građana za 2017. godinu, mart 2018;
- Priručnik za članove komisija za ocenjivanje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, Koalicija novinarskih i medijskih udruženja koju čine ANEM, NUNS, UNS, NDNV i Lokal Pres, 2016;
- Mehanizam u utvrđivanju javnog interesa u oblasti javnog informisanja na nivou lokalne samouprave, Nezavisno udruženje novinara Srbije, NUNS, 2015;
- Bela knjiga konkursnog sufinsaniranja javnog interesa u sferi javnog informisanja, Koalicija medijskih i novinarskih udruženja koju čine ANEM, NUNS, UNS, NDNV i Lokal Pres, 2016;
- Prilozi za izradu strategije sistema javnog informisanja do 2023., NUNS, NDNV, ANEM, Lokal press, AOM, maj 2018;
- Komentar organizacija civilnog društva – sloboda izražavanja i medijski pluralizam u izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2017. godinu, april 2018;
- Alternativni izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije 2013-2018 i Akcionog plana od septembra 2013. do decembra 2015. godine, Pravni Skener & Tri tačke, 2016;
- Prvi izveštaj o sprovođenju konkursa za sufinsaniranje projekata od javnog interesa u oblasti javnog informisanja na teritoriji Grada Niša, Lokalni antikorupcijski forum (LAF) i Biro za društvena istraživanja (BIRODI), 2015;
- Manjinski i višejezični mediji u kontekstu sprovođenja medijskih zakona, NDNV, 2016;
- Informisanje na jezicima nacionalnih manjina – na sporednom koloseku, NDNV, oktobar 2017;
- Informisanje na jezicima nacionalnih manjina; Predlozi za nove politike – deceniju posle, CRCD, 2017;
- Analiza i predlozi za unapređenje procedure za dodelu sredstava za sufinsaniranje projekata u oblasti javnog informisanja; BIRN, CINS, Transparentnost Srbija, septembar 2014;
- Pravna analiza projektnog sufinsaniranja sadržaja od interesa za javnost u Republici Srbiji, NUNS, autor: Miloš Stojković, april 2017. godine;
- Izveštaj sa seminara Asocijacija nezavisnih elektronskih medija – ANEM o implementaciji novih medijskih zakona, ANEM, 2015;
- Praćenje slobode izražavanja i medijskih sloboda u procesu EU integracija, Građanske inicijative, 2016;
- Prava mera medija, Asocijacija medija, 2018;
- Ekspertska izveštaj Medijska reforma nakon pet godina od usvajanja Medijske strategije: Presek stanja i preporuke za budućnost, Miloš Stojković i Jasna Matić, napravljen za potrebe OEBS konferencije “U susret savremenoj medijskoj politici”, održanoj u Beogradu 17. i 18. novembra 2016. godine;
- Politički uticaj na javna preduzeća i medije, Transparentnost Srbija, 2017;
- Nalaz o monitoringu izborne kampanje, Transparentnost Srbija, jul 2016;
- Transparentnost podataka o državnoj potrošnji na medijski sektor, BIRN, Fondacija Slavko Ćuruvija, NUNS, 2017;

- Tok medijskog novca preko budžeta i položaj Regulatora elektronskih medija, Trans parentnost Srbija, jul 2015;
- World Press Freedom Index 2018, Reporteri bez granica, 2018.
- Freedom of the Press 2017, Freedom House, 2017.
- Izveštaj ECRI o Srbiji, Peti ciklus monitoringa, maj 2017.

DOKUMENTI IZ PROCESA PRISTUPANJA SRBIJE EU

- Pregovarački okvir EU u pristupnim pregovorima Srbije,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracki_okvir.pdf
- Izveštaj o napretku Srbije u pridruživanju EU za 2018. godinu, Evropska komisija;
[http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji\(1\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji(1).pdf)
- Non Paper o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 za Srbiju, Evropska komisija, novembar 2017. godine;
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/non_paper_23_24/non_paper_23_24_novembar_srp.pdf
- Pregovaračka pozicija Srbije za Poglavlje 5,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_pozicija_pg_5.pdf
- Zajednička pozicija EU za Poglavlje 5,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_5_zajednicka_pozicija_eu.pdf
- Pregovaračka pozicija Srbije za Poglavlje 23,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg_23_pregovaracka_pozicija_srbije.pdf
- Zajednička pozicija EU za Poglavlje 23,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/PG23%20Zajednicka%20pozicija%20EU.pdf
- Akcioni plan za poglavlje 23,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/akcioni_planovi/akcioni_plan_23.pdf
- Izveštaj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23,
<https://www.mpravde.gov.rs/tekst/20416/izvestaj-br-22018-o-sprovodjenju-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>
- Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina,
http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/prilog_fajl/akcioni_plan_za_sprovodjenje_prava_nacionalnih_manjina_-_sa_semaforom.pdf
- Izveštaj 1/2018 o sprovođenju Akcionog plana za ostvarivanju prava nacionalnih manjina
http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/izvestaj_1-2018.pdf
- Pregovaračka pozicija Srbije za Poglavlje 32,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg32_pregovaracka_pozicija_srb.pdf
- Zajednička pozicija EU za Poglavlje 32,
http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/pg32_zajednicka_pozicija_eu.pdf

PRILOZI

PRILOG 1

ZAHTEVI GRUPE ZA SLOBODU MEDIJA VLADI SRBIJE

novembar 2017

1. Da predstavnici vlasti, prvenstveno najviši državni funkcioneri, **prestanu sa javnim protivkama i pokušajima diskreditovanja novinara i medija**. Da Vlada, ministarstva, njeni članovi i predstavnici drugih državnih institucija, kada dostavljaju pozive za javne događaje, odgovaraju na pitanja novinara i zahteve medija za intervjuje i izjave, na jednak način, bez selekcije i diskriminacije, tretiraju sve medije koji poštuju Kodeks novinara Srbije;
2. Da nadležni državni organi po hitnom postupku **rasvetle sve napade na novinare i slučajeve ugrožavanja njihove bezbednosti i pokrenu postupke protiv počinilaca**. Da hitno sprovedu i objave rezultate analize dosadašnjeg postupanja policije i tužilaštva u slučajevima ubistava i napada na novinare;
3. Da **Ministarstvo kulture i informisanja odmah obustavi rad na novoj Strategiji razvoja javnog informisanja**, zbog neodgovarajuće metodologije i strukture članova Radne grupe, koja je predstavnike najbrojnijih novinarskih i medijskih udruženja onemogućila da suštinski utiču na izradu ovog kapitalnog dokumenta. Posle izlaska četiri člana iz Radne grupe, ona je izgubila neophodan legitimitet. Da Ministarstvo kulture i informisanja, u dijalogu sa predstvincima medijske zajednice i civilnog sektora, što pre utvrdi drugačiju metodologiju rada i strukturu nove radne grupe, kako bi Strategija razvoja javnog informisanja bila u najboljem interesu novinarske profesije, medija, njihovih izdavača i građana i građanki;
4. Da **Narodna skupština Republike Srbije pokrene postupak razrešenja članova Saveta REM** i da se prilikom postupka izbora novih članova Saveta otkloni mogućnost uticaja izvršne i zakonodavne vlasti na predloge drugih predлагаča. Skupštinski odbor za kulturu i informisanje nije nadležanda ispituje podobnost članova koje su izabrali ovlašćeni predлагаči, niti Skupština da odbije da se izjašnjava o predlozima za izbor članova Saveta. Izmenom Zakona o elektronskim medijima, definisati takve kriterijume izbora članova Saveta koji bi obezbedili da kandidati budu profesionalci dokazani u svom radu, koji imaju nesporan moralni kredibilitet. Da se, izmenom Zakona, iz kruga ovlašćenih predлагаča isključe organi vlasti i političke institucije.
5. Da se dosledno **sprovedu zakoni koji se odnose na završetak procesa privatizacije medija**, utvrđivanje nedržavnog vlasništva u Politici, Večernjim novostima i Dnevniku i povlačenje države iz vlasništva ovih novinskih kuća, kao i hitno brisanje JP Tanjug iz Registra privrednih društava, Tanjugovih servisa iz Registra medija i prestanak rada agencije, na osnovu Odluke Vlade Srbije od 3. novembra 2015. godine;
6. Da se omogući **zakonom garantovana uređivačka i poslovna samostalnost i finansijska nezavisnost javnih medijskih servisa**. U cilju zaštite njihove uređivačke nezavisnosti, Vlada Srbije da omogući Javnim medijskim servisima da se dominantno finansiraju iz takse, kao što je i predviđeno zakonom;
7. Da Ministarstvo kulture i informisanja, Komisija za kontrolu državne pomoći, Državna revizorska institucija, Komisija za zaštitu konkurenčije, Uprava za javne nabavke i Savet za borbu protiv korupcije, u okviru svojih nadležnosti, **kontinuirano sprovode nadzor i kontrolu**

trošenja sredstava za projekte na konkursima za sufinansiranje medijskih sadržaja, javnih nabavki za pružanje medijskih usluga i sponsorstva i donatorstva iz javnih prihoda;

8. Da Vlada Srbije **formira nezavisnu komisiju koja će analizirati sistem sufinansiranja medijskih sadržaja u javnom interesu** i predložiti mere sprečavanja zloupotreba konkursa na svim nivoima. Da Ministarstvo kulture i informisanja, kroz normativne izmene i dopune, precizira uslove i kriterijume donošenja odluka na konkursima za finansiranje medijskih programa i uvede delotvoran mehanizam za osporavanje odluka o dodeli sredstava, pre nego što ona budu utrošena;

9. Da se **poboljša radni položaj novinara kroz striktnu primenu Zakona o radu**, u delu poštovanja radnih prava i osnova radnog angažovanja u radnom odnosu i van radnog odnosa, i primenu Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu.

10. Da Vlada Srbije **obezbedi izvršenje rešenja Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti koja nisu izvršena**, da sama postupi po svim zaostalim zahtevima za pristup informacijama i da ubuduće tim zahtevima postupa u zakonskom roku, na način propisan Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja;

11. **Da se sveobuhvatno i dosledno uredi oglašavanje državnih organa i drugih organa vlasti izmenama zakona o javnim nabavkama ili donošenjem Zakona o oglašavanju organa javne vlasti;**

12. Da Ministarstvo pravde formira **nezavisnu komisiju za izradu evidencije i analizu sudskih postupaka protiv izdavača medija, urednika i novinara**, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Zahtevamo dosledno poštovanje autorskih prava u medijskoj sferi i takvu izmenu Zakona o autorskim pravima koja će sprečiti finansijske pritiske na izdavače medija kroz presude sa prekomernim novčanim iznosima za kršenje autorskih prava, takođe u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava;

13. Da Vlada Srbije **usvoji dodatne podsticajne mere i olakšice štampanim medijima i regionalnim i lokalnim medijima**, koje su taksativno nabrojane u dosadašnjoj Strategiji razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji, ali do sada ni jedna od njih nije primenjena, i da razmotri mogućnost utvrđivanja obaveznog procenta izdvajanja iz budžeta lokalnih samouprava za projektno sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog značaja.

PRILOG 2**PREPORUKE O SLOBODI IZRAŽAVANJA IZ KOMENTARA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA NA IZVEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU SRBIJE U 2017.**
april 2018.Poglavlje 5 i 8

- Vlada Srbije bi trebalo da obezbedi primenu zakona, izvršenje svojih odluka o gašenju Tanjuga, i time obezbedi ravnopravnost aktera na tržištu.
- Unaprediti propise koji će omogućiti efikasniju kontrolu državne pomoći. Potrebno je propisati posebna pravila za državnu pomoć u oblasti javnog informisanja.
- Uvesti sankcije za neprijavljanje podataka o dodeljenoj državnoj pomoći i dodeli državne pomoći mimo zakona.
- Obezbediti aktivniji pristup Komisije za kontrolu državne pomoći (KKDP) u slučajevima kršenja propisa o državnoj pomoći u oblasti medija. U tom smislu moguće je otvoriti raspravu i šireg obima o aktuelnom položaju KKDP i neophodnosti njene transformacije (stvaranja nezavisnog tela ili fuzionisanja sa Komisijom za zaštitu konkurenčije).
- Regulisati u Zakonu o javnim nabavkama (član 7. stav 1. tačka 10.) izuzeće od primene zakona za kupovinu vremena za emitovanje programa, s obzirom na to da se ovo može tumačiti kao osnov za zaključivanje direktnih ugovora sa medijima za kupovinu termina za promociju i za direktne prenose ili emitovanje snimaka o aktivnostima lokalnih organa.

41

Poglavlje 10

- Promeniti način izbora članova Saveta REM-a i sprovesti reizbor članova Saveta s obzirom da je dosadašnja praksa pokazala da nije moguće evolutivno unaprediti rad Saveta.
- Definisati sudske procedure za zaštitu prava predлагаča za članove Saveta REM-a u cilju smanjenja kršenja procedura izvršne i zakonodavne vlasti.
- Uvođenje samo jednog mandata za članove Saveta REM-a.
- Unaprediti zakonsko rešenje koje se tiče obaveze REM-a da kontroliše izveštavanje medija u vreme predizborne kampanje, kao i postupanja REM-a kada elektronski mediji ne ispunjavaju svoje programske obaveze.
- Ojačati zakonska i podzakonska akta kako bi se obezbedila adekvatna zaštita dece i maloletnika od neprikladnih medijskih sadržaja. Uvesti mogućnost da REM izriče direktne novčane kazne.
- Neophodno je obezbediti da javni servisi budu prvenstveno finansirani iz pretplate/takse, odnosno novcem gledalaca.
- Unaprediti procedure izbora organa javnih medijskih servisa, s posebnim akcentom na jačanje efikasnosti Programskih saveta i njegove komunikacije sa javnošću / građanima.

- Uvesti obaveznu analizu kvaliteta medijskih sadržaja javnih medijskih servisa kao i kontrolu indikatora informisanja u javnom interesu koje je neophodno formulisati. RTS i RTV imaju Centre za istraživanje javnog mnjenja, programa i auditorijuma koji su nekada analizirali i kvalitet medijskih sadržaja. Javni medijski servisi treba da unaprede rad pomenutih centara i omoguće analizu kvaliteta medijskog sadržaja koji sada ne rade.

Poglavlje 23

- Preduzeti sve neophodne mere za poboljšanje zaštite novinarskih izvora izmenama Zakona o elektronskim komunikacijama.
- Edukacija nosilaca pravosudnih funkcija o sajber napadima je neophodna, kao i unapređivanje kapaciteta državnih organa koji se bave napadima i drugim bezbednosnim pretnjama u onlajn okruženju. Merama zaštite obuhvatiti i druge medijske aktere, odnosno sva lica koja obavljaju medijsku aktivnost/vrše funkciju informisanja javnosti
- Institucije da osiguraju transparentnost svog rada i da objavljaju rezultate analiza postojećih i prethodnih aktivnosti policije i tužilaštva u slučajevima napada i ubistava novinara.
- Uključivanje predstavnika pravosuđa u proces zaštite bezbednosti novinara. Obezbediti sprovođenje edukacija za novinare, vlasnike medija o njihovim pravima.
- Stvoriti uslove za mogućnost potpisivanja granskog kolektivnog ugovora, a radi organizovanijeg i sistematičnijeg rešavanja problema socijalne i ekonomske egzistencije medijskih radnika.
- Obezbediti potpunu inkluzivnost procesa donošenja strategije i uključiti predloge udruženja i asocijacije. Ukoliko predlozi nisu prihvaćeni obrazložiti razloge odbijanja.
- Uvesti obaveznu evaluaciju konkursa za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja – postignutih ciljeva i ostvarenih javnih interesa kao i evaluaciju medijskih proizvoda.
- Unaprediti transparentnost Registra medija – omogućiti uvid u podatke koji organ je isplatio pomoć ili druga sredstva i za koje namene.
- Redovno pokretati postupke odgovornosti i sankcionisati slučajeve neprijavljinjanja podataka u Registar medija.
- Završetak procesa privatizacije, na transparentan i zakonski način, i potpuno povlačenje države iz vlasništva u medijima u cilju obezbeđivanja slobodne uređivačke politike i ravno-pravnosti medijskih aktera.
- Rad javnih servisa mora biti oslobođen pritiska kako politike sa republičkom nivoa, tako i pritisaka koji dolaze od strane političkih stranaka dominantnih u pojedinim Nacionalnim savetima.
- Država je dužna da novom medijskom strategijom i zakonodavstvom prepozna informisanje na manjinskim jezicima kao javni interes i zaštititi ga na svim nivoima.

- Posebno je važno zaštiti medije u vlasništvu Nacionalnih saveta od pritisaka političkih stranaka, kroz definisanje upravljačkih i nadzornih struktura nezavisnih od Nacionalnih saveta i kroz podsticaj samoregulacije u okviru medijskih zajednica nacionalnih manjina.
- Medijski konkursi kojima se, između ostalog, finansiraju i sadržaji od javnog značaja na manjinskim jezicima, moraju biti transparentniji, mesta u komisijama moraju da dobiju stručnjaci koji nisu u sukobu interesa i mora se obezbediti adekvatno vrednovanje rezultata realizovanih projekata.
- Ispuniti indikatore iz akcionog plana za poglavlje 23 koji se odnose na izmene i dopune podzakonskih akata i kodeksa, i dodati kvalitativne indikatore, koji će pratiti ispunjavanje izmenjenog pravnog okvira.

Poglavlje 28

- Definisati i argumentovati potrebe za marketingom javnih preduzeća, kako na zakonskom nivou, tako i prilikom odobravanja finansijskih planova.
- Urediti detaljnije i doslednije odnose javnih preduzeća sa medijima i oglašavanje u medijima, u okviru izmena Zakona o javnim nabavkama, Zakona o javnim preduzećima, medijskih propisa ili Zakona o oglašavanju.
- Pitanju oglašavanja javnih preduzeća i preduzeća u državnom vlasništvu posvetiti pažnju i u predstojećoj Medijskoj strategiji uzimajući u obzir nalaze relevantnih istraživanja, kao i izveštaje Saveta za borbu protiv korupcije iz 2011. i 2015.

Poglavlje 32

- DRI treba da obavi reviziju pravilnosti poslovanja, kao i svrsishodnosti poslovanja u 2018. godini; Utvrditi odgovornost revizorske kuće koja na godišnjem nivou vrši reviziju REM-a; Preispitati odluku o angažovanju sadašnje revizorske kuće.
- Obezbediti adekvatnu reakciju svih institucija na utvrđene nepravilnosti tokom revizije. Osigurati slanje odzivnih izveštaja subjekata revizije i objaviti one koji su poslati DRI.

43

PRILOG 3

PREPORUKE BELE KNJIGE KONKURSNOG SUFINANSIRANJA JAVNOG INTERESA U SFERI JAVNOG INFORMISANJA

Koalicija medijskih i novinarskih udruženja (NUNS, UNS, NDNV, ANEM, Lokal press)
Novi Sad, 2016

- Potrebno je odmah preuzeti korake kako bi se, poštujući postojeće i usvajanjem novih zakonskih i podzakonskih rešenja, obezbedili transparentnost procesa konkursnog sufinansiranja, evaluacija odobrenih projekata, kao i jasno definisane sankcije za organe vlasti i organe nadležne za poslove javnog informisanja koji su kršili zakone.
- Treba obezbediti mehanizme koji će omogućiti najviši stepen transparentnosti celokupnog procesa: od pripremnih radnji i definisanja javnog interesa na lokalnom nivou, preko

raspisivanja konkursa, izbora komisije, rada komisije, rezultata rada komisije, pa sve do rezultata realizovanih projekata i njihove evaluacije.

- Predstavnicima građanskog društva potrebno je omogućiti aktivno učešće u određivanju javnog interesa koji će se sufinansirati, ali i učešće u evaluaciji realizovanih aktivnosti u okviru odobrenih projekata i celokupnog procesa. Potrebno je takođe garantovati im pristup, u formi posmatrača, zasedanjima nezavisnih stručnih komisija za ocenu predloga medijskih projekata, uz utvrđivanje jasnih pravila i procedura kako se ne bi remetio njen rad.
- Neophodno je predvideti i razraditi metod evaluacije realizovanih projekata, kako bi svi zainteresovani mogli da ostvare uvid u njihov kvalitet, ostvarene ciljeve i rezultate. Nedostatak evaluacije kratkoročno omogućava zloupotrebu konkursnog sufinansiranja, a, dugoročno, onemogućava podsticaj kvalitetnijim medijskim sadržajima i, pogotovo, kompleksnijim i zahtevnijim novinarskim formama i žanrovima.
- Potrebno je precizno definisati šta u sferi informisanja može biti predmet javne nabavke, a šta ne, s obzirom na činjenicu da su pojedine lokalne samouprave javne nabavke zloupotrebile za finansiranje medija i time urušile smisao medijske reforme. Neophodno je usklađivanje Zakona o javnim nabavkama sa duhom medijskih zakona, odnosno izmena ovog zakona koja će omogućiti da se usluge informisanja koje, prema mišljenju Ministarstva, mogu da budu predmet javne nabavke – jasno sprovode, bez mogućnosti zloupotrebe.
- S obzirom na nedostatak sankcija za dosadašnja drastična kršenja Zakona o javnom informisanju i medijima i Pravilnika o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, možemo da očekujemo retrogradne procese u oblasti konkursnog sufinansiranja, jer postoji opasnost da će se čak i one lokalne samouprave, koje su do sada poštovale zakon – odlučiti za njegovo kršenje. To će pre svega biti posledica činjenice da su najveće i najvidljivije lokalne samouprave u zemlji kršile zakone, a da zbog toga nisu snosile bilo kakve sankcije. Upravo stoga neophodno je obezbediti efikasne sankcije za one organe vlasti koji krše zakone.

44

- Obavezno otvoriti javnu debatu i tragati za mehanizmima kako bi se sprečile zloupotrebe prilikom kandidovanja i izbora članova stručne komisije, odnosno kako bi se sprečila praksa da lokalne samouprave članove nezavisnih komisija za ocenu predloga projekata u oblasti javnog informisanja biraju na predlog nereprezentativnih, neaktivnih ili potpuno nepoznatih novinarskih i medijskih udruženja.
- Neophodno je da država kroz posebne programe snažno podržava razvijanje kapaciteta medija za kreiranje i realizaciju medijskih projekata, kako bi se na taj način pomogla njihova održivost i razvoj, ali i unapredio celokupan proces konkursnog sufinansiranja.
- Udruženja sa pravom da predlažu članove stručnih komisija moraju razvijati kapacitete kako bi adekvatno odgovorili na izazove koje im proces konkursnog sufinansiranja donosi, a to podrazumeva i razvoj znanja i veština kandidata za stručne komisije, kao i odabir onih kandidata koji imaju nedvosmislen moralni kredibilitet.
- Potrebno je predvideti precizne mehanizme za razrešavanje i definisanje sukoba interesa članova stručnih komisija, jer postojeća rešenja nisu zadovoljavajuća.
- Imajući u vidu uočene probleme u implementaciji Zakona o javnom informisanju i medijima na lokalnom nivou u sferi konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja na manjinskim

jezicima, neophodno je da kroz izmene legislative država obezbedi precizne mehanizme i obaveze konkursnog sufinansiranja javnog interesa u oblasti informisanja na manjinskim jezicima, kako bi se izbegla konfuzija u ovoj oblasti.

PRILOG 4

PREPORUKE ZA REFORMU REGULATORNOG OKVIRA ZA PROJEKTTNO SUFINANSIRANJE

Pravna analiza projektnog sufinansiranja sadržaja od javnog interesa u Republici Srbiji, NUNS, 2017

1. PREPORUKA: U cilju što preciznijeg definisanja medijskih sadržaja od javnog interesa i boljeg definisanja namene konkursa, izmenama zakona propisati:

- definiciju medijskog sadržaja od javnog interesa kao sadržaja koji pokriva događaje, procese, ili pojave, koji su važni za građane, kako bi oni na osnovu tih informacija koje ti sadržaji plasiraju mogli da donešu odluke koje su bitne za poboljšanje njihovog života, a koji se ne odnose na medijsko praćenje aktivnosti organa koji je raspisao konkurs ili drugih organa javne vlasti;
- obavezu organa vlasti koji raspisuju konkurse za projektno sufinansiranje da najmanje jednom u 3 godine sprovedu analizu potreba za određenim medijskim sadržajima koja će sadržati i ekonomsku analizu troškova proizvodnje određenih medijskih sadržaja, a u zavisnosti od potreba konkretnog stanovništva lokalne samouprave, Autonomne pokrajine ili Republike. Nakon analize, organ vlasti bi pozivao građane i organizacije civilnog društva da se upoznaju sa rezultatima analize i da učestvuju u javnoj raspravi, nakon čega bi se utvrstile teme od javnog interesa, koje bi potom bile formulisane u obliku odluke o utvrđivanju javnog interesa, a koja bi potom postala sastavni deo javnog poziva za naredni konkurs.

2. PREPORUKA: U cilju sprečavanja monopolizacije manjinske medijske scene i sprovođenja mera “afirmativne akcije” u oblasti javnog informisanja, razmisliti o obaveznom odvajanju konkursa namenjenih informisanju nacionalnih manjina (i osoba sa invaliditetom) ili o njihovom posebnom tretmanu u okviru opštih konkursa, a putem izmena ZJIM.

3. PREPORUKA: U cilju ispunjavanja principa zabrane diskriminacije, razmisliti o definisanju liste ponašanja koja se smatraju diskriminatornim tretmanom.

4. PREPORUKA: U cilju opredeljivanja realnih sredstava za potrebe konkursa i onemogućavanja dodeljivanja nesrazmernih sredstava određenim medijima, zakonom odrediti najniži i najviši iznos koji se opredeljuje na javnim konkursima, a istovremeno definisati da su iznosi koji se opredeljuju vezuju za primenu “troškovnog principa”, odnosno da odražavaju realne troškove koji bi mediji imali u proizvodnji i distribuciji medijskih sadržaja od javnog interesa, a u skladu sa rezultatima ekonomskog dela analize iz Preporuke 1.

5. PREPORUKA: U cilju unapređivanja rada stručne komisije i re-afirmisanja značaja stručne komisije u dodeli sredstava po sistemu projektnog sufinansiranja i smanjivanja mogućnosti za arbitarnost u postupanju organa koji potpisuje rešenje o dodeli sredstava, izmenama ZJIM:

- definisati pojam “medijski stručnjak”, na način da je u pitanju lice koje mora da bude ili ono koje ima odgovarajuće akademsko obrazovanje u oblasti medija ili da je medijski ekspert

koji ima višegodišnje iskustvo u vezi sa medijima ili da je lice koje ima iskustva u evaluaciji projekata, a istovremeno, u cilju poboljšanja predvidivosti u radu komisije, razmisiliti o tome da se osnovna pravila rada komisije preciziraju i samim odredbama ZJIM, i to da se predviđa da komisija ima predsednika, da se rad komisije odvija na sednicama, da se odlučuje većinom glasova, da se o radu komisije vodi zapisnik, i da predlog dodele sredstava potpisuju članovi komisije, kao i da stručnu podršku radu komisije pruža stručna služba organa koji je raspisao konkurs;

- precizirati da organ javne vlasti nema pravo da preinačava predlog stručne komisije (ni u pogledu projekta koji su predloženi, ni u pogledu iznosa koje su za te projekte dodeljeni), te da ima mogućnost da samo zatraži pismenim putem od komisije da ispravi nepravilnosti ili greške, kao i predlog u određenom roku. Na ovaj način bi se integritet komisije sačuvao, a svakako nema bojazni da zakonitost nije zaštićena, budući da je u krajnjoj liniji obezbeđena sudska zaštita zakonitosti u upravnom sporu;
- definisati šta u kontekstu učešća u radu stručne komisije podrazumeva zabrana "sukoba interesa" i "obavljanje javne funkcije", a polazeći od definicija ovih kategorija u Zakonu o agenciji za borbu protiv korupcije.

6. PREPORUKA: U cilju obezbeđivanja transparentnosti, izmenama ZJIM omogućiti transparentnost celokupne procedure, i to putem:

- organizovanja javnih rasprava i objavljivanja dokumenata u pretkonkursnoj fazi u vezi sa Preporukom 1 – transparentnost pretkonkursne faze;
- objavljivanja svih dokumenata na internet stranici organa koji se i sada objavljuju, na jasan i uočljiv način, uz dodatak obaveznog objavljivanja zapisnika sa sednica stručne komisije (uz anonimiziranje ličnih podataka i izostavljanja podatka o tome koji je član kako glasao) – transparentnost konkursne faze i faze odlučivanja;
- objavljivanje narativnog i finansijskog izveštaja (interna evaluacija projekta), rezultata eksterne evaluacije - pojedinačne i zbirne (iz Preporuke 6) i organizovanje javnih rasprava o ostvarenosti javnog interesa nakon realizacije projekata – transparentnost postkonkursne faze;

7. PREPORUKA: U cilju što bolje analize ostvarenih ciljeva javnog interesa:

- pojasniti postupak interne analize, putem izmena zakona ili donošenjem uputstva, na način da se predviđa metodologija koju su korisnici sredstava dužni da primenjuju u internoj analizi i uz mogućnost propisivanja jedinstvenog obrasca evaluacije za sve nivoe 39 vlasti i precizirati rokove za sprovođenje analize, po uzoru na rok iz Pravilnika – 31. mart tekuće godine za projekte realizovane u prethodnoj godini, odnosno 31. mart prve naredne godine u odnosu na godinu u kojoj je realizovan trogodišnji projekat;
- uvesti eksternu evaluaciju (analizu), kao obavezan korak u postkonkursnoj fazi, a koju će sprovoditi organizacije civilnog društva, odnosno drugi nezavisni subjekti koji imaju odgovarajuću ekspertizu (a koje se mogu delimično finansirati i iz sredstava namenjenih projektnom sufinansiranju za konkretni projekat), i to, za svaki konkurs pojedinačno i zbirno na nivou kalendarske godine za sve nivoe vlasti.

8. PREPORUKA: U cilju poboljšanja mehanizama kontrole primene odredaba o projektnom sufinansiranju:

- Formalizovati saradnju ministarstva nadležnog za kulturu i informisanje (Ministarstvo kulture i informisanja) i pokrajinskog organa nadležnog za informisanje (kada obavlja poslove nadzora zakonitosti postupanja u skladu sa članom 132. ZJIM), na jednoj strani, i ministarstva nadležnog za lokalnu samoupravu (Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave) na drugoj, i to putem razmene informacija o nepravilnostima u primeni zakona na lokalnom nivou, obaveznom slanju obaveštenja o kršenju zakona, zajedno sa preporukama za usklađivanje sa zakonom i sličnih mehanizama u cilju smanjenja zloupotreba na lokalnom nivou, te preduzimanje drugih mogućih sredstava predviđenih zakonima koji uređuju državnu upravu;
- Razmisliti o mogućnosti propisivanja nadležnosti Upravne inspekcije u slučajevima nezakonitog postupanja organa koji raspisuju konkurs;
- Odrediti jasne nadležnosti Ministarstva kulture i informisanja i Komisije za kontrolu državne pomoći (kao i Ministarstva finansija) u procesu nadzora nad poštovanjem pravila o kontroli državne pomoći male vrednosti (de minimis).

9. PREPORUKA: U cilju sprečavanja nepravilnosti i zloupotreba u praksi, a naročito da bi se sprečile situacije u kojima organ javne vlasti: uopšte ne raspisuje javni konkurs, ne objavljuje propisane dokumente, nepropisno sastavlja stručnu komisiju, postavlja diskriminatorne kriterijume u konkursu, odstupa od predloga stručne komisije, kao i da bi se sprečile zloupotrebe samog korisnika, te da bi se obezbedilo pravilno primenjivanje propisa o kontroli državne pomoći i kako bi se izbegle ostale situacije koje su od stručne javnosti percipirane kao sporne, za svaku od tih situacija propisati makar odgovornost za prekršaj i najveće moguće novčane kazne za samo pravno lice te odgovorno lice u pravnom licu.

47

PRILOG 5

PREPORUKE IZ DOKUMENTA TRANSPARENTNOST PODATAKA O DRŽAVNOJ POTROŠNJI NA MEDIJSKI SEKTOR

BIRN, Fondacija Slavko Ćuruvija, NUNS, 2017.

Preporuka 1: U cilju što jasnijeg preciziranja obaveze dostavljanja podataka o novčanim sredstvima predlaže se bliže definisanje vrsta javnih sredstava koja se daju medijima, a u skladu sa tipologijom predloženom u Glavi III, odeljak 3.1. Definisanje je moguće utvrditi posebnim uputstvom nadležnog ministarstva kao podzakonskim aktom kojim "se određuje način na koji organi državne uprave i imaoци javnih ovlašćenja izvršavaju pojedine odredbe zakona ili drugog propisa"¹⁹⁸;

Preporuka 2: Centralizovanje i unapređenje prikaza podataka o novčanim davanjima i to uspostavljanjem centralnog čvorišta za sve informacije koje su relevantne za novčana davanja organa javne vlasti medijima. To „centralno čvorište“ bi bilo u postojećem Registru medija. Problem prikaza novčanih sredstava bi se rešio propisivanjem jasne obaveze Registra da objavljuje podatke i jasnim definisanjem koje su to kategorije podataka koji se upisuju.

Kategorije podataka koji bi bili javno dostupni, bi se odnosile na sledeće:

- identifikacione podatke o davaocu državne pomoći ili naručiocu u postupku javnih nabavki;

¹⁹⁸ Član 15. stav 4. Zakona o državnoj upravi.

- identifikacione podatke o korisniku državne pomoći ili ponuđaču kome je u postupku javnih nabavki dodeljen ugovor;
- broj, datum i naziv odluke o dodeli državne pomoći ili broj, datum i naziv odluke o dodeli ugovora u postupku javnih nabavki;
- pravni osnov za donošenje odluke o dodeljivanju državne pomoći ili odluke o dodeljivanju ugovora;
- iznos državne pomoći ili vrednost ugovora u postupku javnih nabavki;
- izvor finansiranja (konkretna budžetska stavka iz koje se finansira državna pomoć ili javna nabavka);
- eventualno i druge podatke.

Pravni osnov za uspostavljanje novog modela prikaza bi bile dopune Zakona o javnom informisanju i medijima koje bi u detalje uredili dostupnost ovih podataka i obavezu posebnih registara koji vode podatke koji se odnose na novčana davanja medijima da dostavljaju podatke Registrusu medija. Podzakonski akt (pravilnik) bi bliže uredio način objavljivanja i tehničkog prikaza.

Preporuka 2a: Kao prelazno rešenje do donošenja odgovarajućih izmena koje su predložene u preporuci 2 i 3, razmisliti o uključivanju Portala javnih nabavki, APR (u odnosu na Registar medija) i Komisije u sistem open data (<https://data.gov.rs/> sr/), tako da kategorije podataka (preporuka 2) i odgovarajuće odluke (preporuka 4) budu dostupne korisnicima na način predviđen ovim sistemom (što bi značilo i da bi ti podaci bili dostupni na jednom mestu putem portala open data)¹⁹⁹.

48

Preporuka 3: Obaveza ažuriranja Registra medija bi morala da bude regulisana odgovarajućim propisom, najbolje ZJIM, i to tako što bi se posebnim članom zakona jasno apostrofirala obaveza APR-a da redovno objavljuje i ažurira sve podatke o medijima, zajedno sa rokovima u kojima je dužan da to učini, a da se ostavi mogućnost da se način ispunjenja ove obaveze bliže uredi podzakonskim aktom, odnosno pravilnikom koji je pomenuši u Preporuci 2.

Preporuka 4: Definisati bliže „ovlašćeno lice organa javne vlasti“, i to takođe korišćenjem uputstva kao podzakonskog akta.

Preporuka 5: Bliže definisati dokumente koji se dostavljaju Registrusu medija kod upisa podataka vezanih za novčana davanja organa javne vlasti tako da se: 1) najpre dopuni odredba člana 43. Zakona o javnom informisanju i medijima na način da proširi ovlašćenje za donošenje podzakonskog akta na sledeći način: “Ministarstvo nadležno za poslove javnog informisanja propisuje dokumentaciju koja se prilaže u postupku registracije medija u Registar, kao i dokumentaciju koja se prilaže u postupku registracije podataka iz člana 39. stav 1. tač. 9) i 10)”, a potom da se doneše i novi pravilnik koji bi pored dokumentacije koje prilaže medij u postupku registracije precizirao i dokumentaciju koju prilaže organ javne vlasti u vezi sa novčanim davanjima.

Preporuka 6: Propisati jasnija pravila u odnosu na obaveze ovlašćenih lica za dostavljanje podataka u svakom od organa javne vlasti koji raspisuje javne konkurse u kojima će internim pravilima biti jasno regulisano koji organ je ovlašćen da dostavi podatke, na koji način i u kom roku (u okviru zakonskog roka).

¹⁹⁹ Ovde treba napomenuti da se Portal javnih nabavki već nalazi u sistemu Open Data, podaci su dostupni putem sledećeg linka: <http://bit.ly/2tiMZFa>. Ipak, radi se o zbirnim podacima koji se odnose na javne nabavke svih dobara i usluga, i ne poseduju filter po robi, odnosno usluzi koja se nabavlja, pa samim tim ne može se na jednostavan način doći do podataka o nabavci „medijskih usluga“ i „usluga oglašavanja“.

PRILOG 6**PREPORUKE ZA INFORMISANJE NA JEZICIMA NACIONALNIH MANJINA**

Koalicija novinarskih i medijskih udruženja (NUNS, NDNV, ANEM, AOM, Lokal press), 2017

- Prilikom izrade medijske legislative zakonodavac je propustio da prepozna vrednost interkulturalnog društva, odnosno međuetničku komunikaciju i negovanje duha tolerancije – kao javni interes, čime je doveo u loš položaj višejezične medije. Posredno je ovim zakonodavac podstakao i getoizaciju i samogetoizaciju manjinskih zajednica. Neophodno je da se interkulturalnost u novoj Strategiji i zakonima prepozna kao jedan od osnovnih temelja naprednog višenacionalnog društva i kao izrazito važan javni interes u sferi javnog informisanja, i to ne samo u medijskoj sferi.
- Zakonodavac je prilikom izrade medijske legislative u nedovoljnoj meri prepoznao značaj medija civilnog društva, a pogotovo u oblasti manjinskog i višejezičnog informisanja. Potrebno je da se ovim medijima, u skladu sa primerima dobre prakse iz razvijenih demokratskih zemalja obezbede posebne stimulativne mere za osnivanje, razvoj i funkcionisanje medija civilnog društva, koji su od velikog društvenog značaja u kontekstu ugroženosti medijskih sloboda i medijskog pluralizma. Osnivanje i razvoj ovakvih medija može biti dragocen u popunjavanju praznina zbog nestanka pojedinih medija u procesu izlaska države iz vlasništva nad njima.
- Javni medijski servisi moraju početi da dosledno poštuju zakon, a pre svega Radio-televizija Srbije, koja u svoj program mora uvrstiti i program na manjinskim jezicima, što je propisano i Zakonom o javnim medijskim servisima. Neophodno je takođe da taj program bude dobrog kvaliteta. Potrebno je obavezati Javni medijski servis Srbije da uvede programe na albanskom, bosanskom, vlaškom i bugarskom jeziku, kao i da unapredi program na romskom jeziku.
- Potrebno je zakonskim rešenjima osnažiti nezavisnost i autonomiju javnih servisa u svima aspektima, pa i u aspektima manjinskog informisanja, odnosno programa na manjinskim jezicima. Pod tim podrazumevamo i nezavisnost od vlasti u Srbiji, ali i od nacionalnih saveta nacionalnih manjina.
- Kroz proces izmene Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina potrebno je predvideti jasne mehanizme stabilnog, adekvatnog i nediskriminacionog finansiranja medija kojima su osnivači nacionalni saveti, a koji su izuzeti iz opštih pravila koja važe za druge medije po Zakonu o javnom informisanju i medijima.
- S obzirom na činjenicu da su mediji nacionalnih saveta stavljeni u poziciju svojevrsnih manjinskih javnih servisa, potrebno je izmenama ovog zakona obezbediti i mehanizme zaštite uređivačke politike od uticaja osnivača, po logici koju zakonsko definisanje javnih servisa nalaže. Strategija treba da predviđa tripartitne upravne odbore izdavača medija na manjinskom jeziku, osnovanih od strane nacionalnih saveta. Oni bi trebalo da budu sastavljeni od predstavnika nacionalnih saveta (1/3), predstavnika redakcije (1/3) i predstavnika civilnog društva (1/3), uz dodatne zaštitne mehanizme.
- Strategija treba da obaveže nacionalne savete da razvijaju samoregulatorne mehanizme koji će dodatno omogućavati zaštitu uređivačke politike medija kojim su nacionalni saveti posredni osnivači – od uticaja osnivača.

- Stabilnim finansiranjem medija kojima su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina država na svim nivoima ne gubi obavezu sufinansiranja drugih medijskih sadržaja na manjinskim jezicima, a to treba da radi tako što poštuje principe medijskih sloboda, pluralizma mišljenja i medijskih sadržaja. Imajući u vidu mnogobrojne probleme u implementaciji Zakona o javnom informisanju i medijima na lokalnom nivou u sferi konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja, neophodno je da kroz izmene medijske legislative država obezbedi precizne mehanizme i obaveze konkursnog sufinansiranja javnog interesa u oblasti informisanja na manjinskim jezicima za medije kojima osnivači nisu nacionalni saveti.
- Neophodno je kroz poštovanje važećih zakona i unapređenje medijske legislative unaprediti proces konkursnog sufinansiranja javnog informisanja, kako bi on zaista služio interesima građana, a ne vlasti. U tom smislu potrebno je obezbediti potpunu transparentnost procesa, nesmetano funkcionisanje komisija za vrednovanje projekata koji će biti sastavljeni od nezavisnih stručnjaka delegiranih od reprezentativnih udruženja koji nisu u sukobu interesa, kao i izdvajanje adekvatnih finansijskih sredstava. U tom smislu, važno je obezbediti u komisijama prisustvo kompetentnih osoba za oblast manjinskog informisanja.
- Neophodno je predvideti i razraditi metod evaluacije realizovanih projekata, kako bi svi zainteresovani mogli da ostvare uvid u njihov kvalitet, ostvarene ciljeve i rezultate. Nedostatak evaluacije kratkoročno omogućava zloupotrebu konkursnog sufinansiranja, a, dugoročno, onemogućava podsticaj kvalitetnijim medijskim sadržajima i, pogotovo, kompleksnijim i zahtevnijim novinarskim formama i žanrovima.
- Potrebno je predvideti u novoj Medijskoj strategiji kontrolu kontinuiteta proizvodnje medijskih sadržaja u skladu sa 142. članom medijskog zakona, a pod tim se podrazumeva i definisanje sankcija za nove vlasnike medija koji ne poštuju ovu zakonsku odredbu.
- Potrebno je obezbediti posebne stimulativne mere za elektronske medije koji imaju sadržaje na manjinskim jezicima (recimo u smislu ukidanja ili smanjivanje troškova, kao što su digitalne dividende, troškovi za SOKOJ, OFPS i drugo).
- Potrebno je predvideti programe i stimulativne mere koji će povećati kapacitete manjinskih medija pogotovo u sferi korišćenja novih tehnoloških platformi za informisanje, kao i u oblasti projektnog menadžmenta, uključujući i korišćenje međunarodnih (prekograničnih) projekata. Onlajn mediji koji izveštavaju na manjinskim jezicima mogu u značajnoj meri nadomestiti tradicionalne medijske platformi koje su u međuvremenu ugašene.
- Poseban Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina izuzetno je važan signal poštovanja prava nacionalnih manjina, i u sferi javnog informisanja. Obeshrabruje, međutim, činjenica da u njemu nije u dovoljnoj meri zastupljen koncept medijskih sloboda i medijskog pluralizma, odnosno mehanizam za zaštitu od političkih pritisaka na uređivačku politiku. Stoga Strategija razvoja sistema javnog informisanja mora sa posebnom pažnjom tretirati ovaj aspekt.

IZDAVAČ

Građanske inicijative
Kneza Miloša 4, Beograd
www.gradjanske.org

ZА IZDAVAČA

Maja Stojanović

AUTORI IZDANJA

Ivana Teofilović, Teodora Zahirović, Maja Stojanović,
Dragan Popović

DIZAJN

Kreativni studio kvART

ISBN

978-86-7408-076-4

TIRAŽ

500

ŠTAMPA

Draslar Partner, Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

341.217.02:316.774(4-672EU:497.11)
316.774(497.11)"2014/2018"

SLOBODA izražavanja i medijske slobode u Srbiji : u procesu EU integracija / autori Ivana Teofilović ... [et al.]. - Beograd : Građanske inicijative, 2018 (Beograd : Draslar Partner). - 50 str. ; 24 cm

"Ova analiza izrađena je u okviru projekta 'Intersektorsko umrežavanje za medijske slobode u Srbiji' koji su sprovele Građanske inicijative u okviru Međusektorske grupe za slobodu izražavanja i medija NKEU. Projekat je finansiran od strane Fondacije za otvoreno društvo Srbija." --> spor. nasl.
str. - Tiraž 500. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija: str. 35-36.

ISBN 978-86-7408-076-4

1. Теофиловић, Ивана, 1992- [автор]
 2. Захировић, Теодора, 1991- [автор]
 3. Стојановић, Маја, 1979- [автор]
 4. Поповић, Драган, 1980- [автор]
- а) Европска унија - Придруживање - Србија - Масовни медији б) Слобода медија - Србија - 2014-2018
- COBISS.SR-ID 269740556

